

Kapitaal en groene burgerinitiatieven

*Een onderzoek naar de relatie tussen de inzet van organisaties op het
kapitaal van initiatiefnemers en het succes van
groene burgerinitiatieven*

Sharon van Westrenen
Masterthesis Bestuurskunde
Radboud Universiteit Nijmegen

Kapitaal en groene burgerinitiatieven

*Een onderzoek naar de relatie tussen de inzet van organisaties op het
kapitaal van initiatiefnemers en het succes van
groene burgerinitiatieven*

Sharon van Westrenen

Studentnummer: s4149238

Masterthesis opleiding Bestuurskunde

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Eerste lezer: Dr. P.M. Kruijven

Tweede lezer: Jolien Grandia

Provincie Gelderland

Programma Natuur en Landschap

Begeleiders: Rob Gerrits en Marianne van der Veen

Nijmegen, februari 2015

Radboud Universiteit

provincie
GELDERLAND

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie ter afsluiting van mijn masteropleiding Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit te Nijmegen. Met plezier kijk ik terug op de afgelopen 4,5 jaar, waarin ik veel geleerd heb over de wereld van het openbaar bestuur. In deze periode zijn diverse thema's aan bod gekomen, variërend van onderwerpen als burgerparticipatie, bestuursrecht, human resource management tot aan het toezicht op het openbaar bestuur.

Ik kan mij nog herinneren dat Dr. Helderman een aantal jaar geleden tijdens de open dag Bestuurskunde aangaf dat het voeren van discussies tijdens verjaardagen na het volgen van deze studie nooit meer hetzelfde zou zijn. Gelukkig kan ik stellen dat dit meevalt. Toch ben ik wel kritischer geworden op mediaberichten of argumenten in debatten.

Het schrijven van deze scriptie zou niet mogelijk zijn geweest zonder de ondersteuning van een aantal personen. Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om enkele personen te bedanken. Allereerst wil ik mijn studiebegeleider dr. Peter Kruijsen bedanken voor zijn inhoudelijke feedback op mijn onderzoek. Dit heeft gezorgd voor een betere afbakening van mijn scriptie. Ook wil ik graag mijn begeleiders Rob Gerrits en Marianne van der Veen bedanken voor de interessante tijd bij de provincie Gelderland. Voor vragen kon ik altijd bij hun terecht. Naast het schrijven van deze masterscriptie, kreeg ik de kans om aanwezig te zijn bij de provinciale Statenvergaderingen, de wekelijkse terugmelding uit gedeputeerde staten, netwerkbijeenkomsten, trainingen van 'werken voor de politiek' en P-beraden met de gedeputeerden. Dit heb ik als zeer waardevol ervaren. Tevens wil ik alle deelnemers aan dit onderzoek bedanken die de tijd namen om mij van informatie te voorzien. Last but not least wil ik mijn familie en vrienden hartelijk bedanken voor de motiverende woorden tijdens de afgelopen periode.

Nu rest mij enkel nog u veel plezier te wensen met het lezen van deze masterscriptie!

Sharon van Westrenen

Geldermalsen, februari 2015

Samenvatting

In de laatste jaren wordt door beleidsmakers in toenemende mate aandacht besteed aan groene burgerinitiatieven. Dit zijn activiteiten die individuele burgers of groepen burgers vanuit een eigen motivatie, kracht en aanpak ontplooiën om bij te dragen aan natuur en landschap. Bij deze initiatieven kan worden gedacht aan de aanleg van buurtmoestuinen, natuurspeelpleinen of voedselbossen. Het is belangrijk dat deze groene burgerinitiatieven een succes zijn. Zo kunnen ze een bijdrage leveren aan de vergroting van de sociale cohesie of aan de kwaliteit van de leefomgeving van burgers. In deze scriptie wordt een onderscheid gemaakt in een inhoudelijk, maatschappelijk of een bestuurlijk succes.

Om tot succesvolle burgerinitiatieven te komen zijn de hulpbronnen van initiatiefnemers belangrijk. Zo toont onderzoek aan dat initiatiefnemers met een grotere mate aan kapitaal vaker en actiever betrokken zijn in de samenleving. Dit komt doordat de kosten om te participeren worden verminderd door de aanwezigheid van de hulpbronnen (kapitaal). De initiatiefnemers met een grotere mate van kapitaal kunnen bovendien gemakkelijker een bijdrage leveren aan de leefomgeving. Dit komt doordat deze initiatiefnemers beter in staat zijn om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen. In dit onderzoek is een onderscheid gemaakt in vijf vormen van kapitaal, namelijk;

- Economisch kapitaal: De aanwezigheid van (financiële) middelen die burgers in staat stellen om macht en invloed uit te oefenen in de samenleving.
- Sociaal kapitaal: De kwaliteit van de sociale relaties en netwerken die burgers in staat stellen om macht en invloed uit te oefenen in de samenleving.
- Menselijk kapitaal: De vaardigheden, ervaringen en kennis die burgers in staat stellen om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen.
- Symbolisch kapitaal: De reputatie die burgers op basis van eer, prestige of erkenning hebben ontvangen.
- Cultureel kapitaal: De voorkeuren van burgers voor het helpen van anderen.

Tot op heden is nog geen overeenstemming over de mate waarin de vijf vormen van kapitaal kunnen leiden tot het succes van burgerinitiatieven. In dit onderzoek wordt hier wel aandacht aan besteed. Dit leidt tot de volgende hoofdvraag; “In welke mate draagt de

relatieve inzet van organisaties op verschillende typen kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?”

Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden is gebruik gemaakt van een mixed-methods onderzoek, bestaande uit een Q-studie en een documentenanalyse. Aan de Q-studie hebben in totaal 19 medewerkers van gemeenten, provincies of terreinbeherende/intermediaire organisaties deelgenomen. De deelnemers aan deze Q-studie hebben aan de hand van kaartjes met stellingen een persoonlijke rangordening ontwikkeld. Deze stellingen hadden betrekking op de verwachtingen van professionals over de relatie tussen de inzet op het kapitaal van initiatiefnemers en het succes van het groene burgerinitiatief. Aan de hand van de gestructureerde documentenanalyse van 50 documenten is onderzocht in welke relatieve mate organisaties aandacht besteden aan de vormen van kapitaal van initiatiefnemers. In deze analyse zijn (burger-) jaarverslagen opgenomen.

Het onderzoek heeft geleid tot drie verschillende resultaten; de rangordening van de vormen van kapitaal in de documentenanalyse en de twee Q-profielen (zie tabel 0).

Tabel 0. Resultaten onderzoek

	Documentenanalyse	Profiel 1 Q-studie	Profiel 2 Q-studie
Ordening kapitaal	1. Sociaal kapitaal 2. Economisch kapitaal 3. Menselijk kapitaal 4. Symbolisch kapitaal 5. Cultureel kapitaal	1. Sociaal kapitaal 2. Economisch kapitaal 3. Menselijk kapitaal 4. Cultureel kapitaal 5. Symbolisch kapitaal	1. Menselijk kapitaal 2. Sociaal kapitaal 3. Economisch kapitaal 4. Cultureel kapitaal 5. Symbolisch kapitaal

De inzet van organisaties op het economische kapitaal van initiatiefnemers draagt in grote mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Het onderzoek toont aan dat het bieden van materialen of subsidies/financiële ondersteuning kan bijdragen aan het bereiken van de doelen van groene initiatiefnemers. Bovendien wordt verwacht dat het een prikkel kan vormen om een groen initiatief te starten. Ten slotte wordt verwacht dat de inzet op het economisch kapitaal een motiverende werking hebben voor groene initiatiefnemers om zich in te zetten voor het initiatief. Het wordt niet gezien als de belangrijkste vorm van kapitaal, aangezien; het geen duurzame vorm van kapitaal is, het

geen volledige vorm van kapitaal is en het de relatie tussen de initiatiefnemer en de subsidie verlenende organisatie kan verstoren.

De inzet van organisaties op het sociale kapitaal van initiatiefnemers draagt ook in grote mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Sociaal kapitaal kan leiden tot meer kennis, meer waardering en financiële mogelijkheden om het groene initiatief tot een succes te maken. Bovendien kan de inzet op sociaal kapitaal ook op langer termijn leiden tot een succesvol groen initiatief. Organisaties vinden dit een belangrijke motivatie om op deze vorm van kapitaal in te zetten.

De inzet van organisaties op het culturele kapitaal van initiatiefnemers draagt in beperkte mate bij aan succes van groene burgerinitiatieven. Zo wordt representativiteit niet gezien als een noodzakelijke voorwaarde om tot een succesvol burgerinitiatief te komen. Het aansluiten bij de motieven van initiatiefnemers wordt wel hoger beoordeeld. Dit sluit volgens respondenten aan bij de bottom-up aanpak van groene burgerinitiatieven.

De inzet van organisaties op het menselijke kapitaal van initiatiefnemers draagt in middelmatige mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Menselijk kapitaal kan ervoor zorgen dat initiatiefnemers een betere bijdrage kunnen leveren aan de biodiversiteit of een betere procesontwikkeling van het groene initiatief. Bovendien is de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers van structurele aard. Kennis gaat niet verloren. Echter, sociaal kapitaal en economisch kapitaal kunnen beiden menselijk kapitaal tot stand brengen. Om deze reden zijn deze vormen van kapitaal hoger beoordeeld binnen dit onderzoek.

Tot slot draagt de inzet van organisaties op het symbolische kapitaal van initiatiefnemers in beperkte mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. De reden is dat symbolisch kapitaal wel een (tijdelijke) motiverende werking kan hebben, maar geen structurele werking heeft. Initiatiefnemers hebben wel behoefte aan waardering en vinden het prettig om media-aandacht te ontvangen. Na afloop hiervan, valt de werking van dit type kapitaal weg.

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de achtergrondfactoren van professionals om inzicht te krijgen of dit gevolgen heeft voor de inzet op vormen van kapitaal. Bovendien zou een direct onderzoek naar het kapitaal van initiatiefnemers interessant kunnen zijn om het succes van groene burgerinitiatieven te verklaren.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	10
1.1. Aanleiding van het onderzoek	10
1.2. Afbakening theoretische begrippen	11
1.3. Ondersteuning aan burgerinitiatieven	11
1.4. De probleemstelling	12
1.5. De relevantie van het onderzoek	13
1.6. Voorbeschouwing methodologisch kader	13
1.7. Voorbeschouwing theoretisch kader	14
1.8. Leeswijzer van het onderzoek	15
2. Theoretisch kader	16
2.1. Het conceptuele model	16
2.2. Het succes van burgerinitiatieven	17
2.3. Economisch kapitaal	17
2.4. Sociaal kapitaal	19
2.5. Menselijk kapitaal	21
2.6. Symbolisch kapitaal	23
2.7. Cultureel kapitaal	25
3. Methodologisch kader	27
3.1. Achtergrond van het onderzoek	27
3.2. De Q-methode	28
3.2.1. Dataverzameling bij de Q-methode	28
3.2.2. De selectie van respondenten voor de Q-studie	31
3.2.3. De resultaten uit de pilot	34
3.2.4. De operationalisatie voor de Q-studie	35
3.2.5. De analyse van de Q-studie	43
3.3. De gestructureerde documentenanalyse	46
3.3.1. De selectie voor de documentenanalyse	46

3.3.2. De dataverzameling voor de documentenanalyse	48
3.3.3. De operationalisatie voor de documentenanalyse	48
3.3.4. De analyse van de documentenanalyse	50
4. De resultaten van de Q-studie	52
4.1. Het onderscheiden van clusters van perspectieven	52
4.2. Profiel 1: Sociaal kapitaal	53
4.2.1. De beschrijving van profiel 1	54
4.2.2. De hypothesen en profiel 1	58
4.3. Profiel 2: Menselijk kapitaal	59
4.3.1. De beschrijving van profiel 2	60
4.3.2. De hypothesen en profiel 2	62
4.4. Overeenkomsten en verschillen tussen de clusters	63
4.4.1. Verschillen profiel 1 en profiel 2	63
4.4.2. Overeenkomsten tussen profiel 1 en profiel 2.....	64
5. De resultaten van de documentenanalyse	66
5.1. Resultaten documentenanalyse	66
5.1.1. De inzet op sociaal kapitaal.....	66
5.1.2. De inzet op economisch kapitaal.....	67
5.1.3. De inzet op menselijk kapitaal	68
5.1.4. De inzet op symbolisch kapitaal.....	69
5.1.5. De inzet op cultureel kapitaal.....	70
5.2. Het aannemen of verwerpen van de hypothesen.....	70
6. Conclusie en discussie	72
6.1. Beantwoording hoofdvraag	72
6.2. Discussie van het onderzoek	76
Algemene literatuur	79
Literatuur documentenanalyse	84
Bijlage 1: Instructies Q-methode.....	90
Bijlage 2: Individuele Q-sorts.....	91

Bijlage 3: Oorspronkelijke stellingen Q-studie	96
Bijlage 4: Definitieve stellingen Q-studie	99
Bijlage 5: Resultaten gestructureerde documentenanalyse	102

1. Inleiding

1.1. Aanleiding van het onderzoek

In de laatste jaren wordt door beleidsmakers in toenemende mate aandacht besteed aan groene burgerinitiatieven (Verhoeven & Tonkens, 2011a; Oude Vrielink & Verhoeven, 2011; Van de Wijdeven, 2012). Groene burgerinitiatieven zijn activiteiten die individuele burgers of groepen burgers vanuit een eigen motivatie, kracht en aanpak ontplooiën om bij te dragen aan natuur en landschap (Salverda & Pleijte, 2015, p. 10)¹. Daarbij kan gedacht worden aan de aanleg van voedselbossen en wandelpaden en de herinrichting van braakliggende terreinen naar natuur. Deze burgerinitiatieven onderscheiden zich van burgerparticipatie doordat burgers zelf het initiatief nemen (bottom-up) in plaats van de overheid (top-down) (Coninx, Kruit & During, 2013, p. 11).

Onderzoek toont aan dat initiatiefnemers beter in staat zijn om te participeren in de samenleving, indien ze de beschikking hebben over een grotere mate van kapitaal (McPherson, Popielarz & Drobnic, 1992; Wilson & Musick, 1997). Zo zijn deze burgers niet alleen vaker en intensiever betrokken in de samenleving, maar ze zijn ook beter in staat om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen (Bekkers, z.j.; Bourdieu, 1986). De aanwezigheid van het kapitaal van initiatiefnemers wordt om deze reden gezien als een belangrijke factor om te komen tot succesvolle burgerinitiatieven (Cuthill & Fien, 2005, p. 64). In dit onderzoek zijn groene burgerinitiatieven succesvol indien; de doelstellingen van initiatiefnemers zijn behaald, de relatie tussen de initiatiefnemer en ondersteunende organisaties is verbeterd en/of er een bijdrage is geleverd aan de samenleving (Denters, et al., 2013b). Er is in de praktijk wel consensus dat hulpbronnen, ofwel vormen van kapitaal kunnen leiden tot meer succesvolle burgerinitiatieven (Bakker, et al., 2012; Cuthill & Fien, 2005). Tot op heden is echter nog geen overeenstemming over de mate waarin de verschillende hulpbronnen kunnen leiden tot het succes van burgerinitiatieven.

¹ Deze burgerinitiatieven verschillen met formele burgerinitiatieven, waarbij burgers het recht hebben om een thema op de politieke agenda te plaatsen door het verzamelen van handtekeningen (Oude Vrielink & Verhoeven, 2011, p. 386).

1.2. Afbakening theoretische begrippen

In wetenschappelijk onderzoek worden diverse soorten hulpbronnen onderscheiden die van belang zijn om te kunnen handelen in de samenleving (Bourdieu, 1986; Bourdieu, 1996; Coleman, 1988). Indien initiatiefnemers de beschikking hebben over deze vormen van kapitaal is het gemakkelijker om een bijdrage te leveren aan het publieke domein, aangezien de individuele ‘kosten’ voor participatie worden verminderd (Bekkers, z.j., p. 3). In de literatuur omtrent participatie en burgerinitiatieven worden vijf vormen van kapitaal onderscheiden (McPherson, Popielarz & Drobnic, 1992; Wilson & Musick, 1997). In dit onderzoek wordt aangesloten bij deze indeling. In tabel 1.1. worden de verschillende begrippen kort omschreven.

Tabel 1.1. De hulpbronnen (op basis van Bourdieu (1986); Bourdieu (1996) en Coleman (1988))

Kapitaal	De beschrijving
Economisch	De aanwezigheid van (financiële) middelen die burgers in staat stellen om macht en invloed uit te oefenen in de samenleving (Bourdieu, 1986).
Sociaal	De kwaliteit van de sociale relaties en netwerken die burgers in staat stellen om macht en invloed uit te oefenen in de samenleving (Portes, 1998, Bourdieu, 1986).
Menselijk	De menselijke vaardigheden, ervaringen en kennis die burgers in staat stellen om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen (Coleman, 1988)
Symbolisch	De reputatie die burgers op basis van eer, prestige of erkenning hebben ontvangen (Bourdieu, 1996).
Cultureel	De voorkeuren van burgers voor het helpen van anderen (Wilson & Musick, 1997).

1.3. Ondersteuning aan burgerinitiatieven

In meer dan de helft van alle burgerinitiatieven wordt ondersteuning geboden door één of meerdere organisaties (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006). Deze ondersteuning is erop gericht om de potenties, kwaliteiten en vaardigheden van bewoners tot hun recht te laten komen (Oude Vrielink & Van de Wijdeven, 2011, p. 446). De ondersteuning aan burgerinitiatieven wordt door wetenschappers ook wel aangeduid met termen als: capacity building of empowerment (Elwood, 2002; Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006). Organisaties kunnen dan ook een belangrijke rol spelen in het vergroten van de hulpbronnen van initiatiefnemers (Cuthill & Fien, 2005, p. 64). Zo kunnen organisaties netwerkbijeenkomsten organiseren tussen burgerinitiatieven om het sociaal kapitaal van de initiatiefnemers te vergroten, subsidies verstrekken om het economisch kapitaal te

vergroten of trainingen organiseren om de kennis, ofwel menselijk kapitaal van initiatiefnemers te vergroten (Bakker, et al., 2012, p. 395). Aangezien organisaties een belangrijke ondersteunende rol kunnen aannemen voor het succes van een burgerinitiatief richt het onderzoek zich op organisaties in plaats van initiatiefnemers. Bovendien zijn organisaties beter in staat om burgerinitiatieven met elkaar te vergelijken en aan te geven in welke mate hulpbronnen leiden tot het succes van burgerinitiatieven.

1.4. De probleemstelling

Wetenschappelijk onderzoek richt zich voornamelijk op concrete vormen van kapitaal, zoals economisch of menselijk kapitaal (Wilson & Musick, 1997; Bekkers, z.j.). Minder wetenschappelijke aandacht wordt besteed aan de interpersoonlijke vormen van kapitaal, zoals cultureel kapitaal of symbolisch kapitaal. De verwachting is hierom dat de inzet van organisaties op de ene vorm van kapitaal in grotere mate bijdraagt aan het succes van een burgerinitiatief, dan de inzet op een andere vorm van kapitaal. In dit onderzoek wordt hierom de volgende doelstelling gehanteerd;

Het doel van dit onderzoek is om te toetsen in welke mate de relatieve inzet van organisaties op diverse typen kapitaal van initiatiefnemers bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven, door inzicht te verkrijgen in de verwachtingen van organisaties over de inzet op het kapitaal van initiatiefnemers.

De vraag die hierbij hoort luidt; *“In welke mate draagt de relatieve inzet van organisaties op verschillende typen kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?”*

Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden worden de volgende deelvragen in dit onderzoek gehanteerd:

- Deelvraag 1: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het economisch kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?
- Deelvraag 2: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

- Deelvraag 3: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het cultureel kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?
- Deelvraag 4: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?
- Deelvraag 5: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het symbolisch kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

1.5. De relevantie van het onderzoek

Wetenschappers hebben onderzoek uitgevoerd naar de relatie tussen vrijwilligerswerk in de samenleving en de aanwezigheid van verschillende vormen van kapitaal (Wilson & Musick, 1997; McPherson & Drobnic, 1992). Zo zijn burgers met een hogere mate aan kapitaal vaker werkzaam als vrijwilliger. Bovendien zijn initiatiefnemers met een hoge mate van menselijk en sociaal kapitaal beter in staat om een burgerinitiatief succesvol te ontplooien (Cuthill & Fien, 2005, p. 64). Tot op heden is geen onderzoek verricht naar de mate waarin de verschillende vormen van kapitaal kunnen aan het succes van groene burgerinitiatieven. Een rangordening tussen het effect van verschillende typen kapitaal van initiatiefnemers op het succes van burgerinitiatieven ontbreekt. Dit onderzoek heeft als doel om deze wetenschappelijke “kloof” op te vullen. Naast deze wetenschappelijke relevantie, is het onderzoek ook maatschappelijk relevant. Zo kunnen de resultaten van dit onderzoek van invloed zijn op het succes van burgerinitiatieven. Onderzoek toont aan dat succesvolle initiatieven een positieve bijdrage kunnen leveren aan de groene leefomgeving (Denters, et al., 2013, p. 20). Dit komt, doordat burgers vaak het beste weten wat de problemen in de leefomgeving zijn en hoe deze op te lossen zijn (Tonkens, 2010, p. 34). Bovendien kunnen burgerinitiatieven leiden tot een grotere sociale cohesie tussen burgers (Denters, et al., 2013; Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006). Ten slotte kan een succesvol burgerinitiatief leiden tot een betere relatie tussen burgers en bestuurders (Denters, et al., 2013b).

1.6. Voorbeschouwing methodologisch kader

Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van een mixed-methods onderzoek. Kwantitatief onderzoek is van belang om een rangordening te krijgen in de mate waarin professionals verwachten dat hun inzet op kapitaal bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven. Voor de interpretatie van deze ordening

wordt gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. In het onderzoek staan twee verschillende methoden centraal, namelijk de Q-studie en een documentenanalyse.

De Q-studie is een methode waarin subjectieve onderwerpen op een betrouwbare en gedetailleerde manier in beeld gebracht kunnen worden (Kralendonk, 2009, p. 37). Aan de hand van kaartjes met stellingen wordt een persoonlijke rangordening ontwikkeld. De deelnemers aan de Q-studie wordt gevormd door medewerkers van drie soorten organisaties; provincies, gemeenten of intermediaire/terreinbeherende organisaties. Deze medewerkers bieden op dit moment ondersteuning aan groene burgerinitiatieven of hebben in het verleden ondersteuning geboden en zijn hierdoor goed in staat om de verwachtingen in dit onderzoek te ordenen. In totaal hebben aan de pilot van de Q-studie drie respondenten deelgenomen en aan de definitieve Q-studie negentien deelnemers.

De gestructureerde documentenanalyse richt zich op de mate waarin organisaties zich inzetten om het kapitaal van initiatiefnemers te vergroten. Om aan deze informatie te komen wordt gebruik gemaakt van (burger)jaarverslagen van 19 organisaties; provincies, gemeenten en intermediaire/terreinbeherende organisaties. In totaal worden voor dit onderzoek 50 documenten geanalyseerd. Deze documentenanalyse levert informatie op over de relatieve mate waarin organisaties aandacht besteden per type kapitaal.

1.7. Voorbeschouwing theoretisch kader

Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van theorieën over empowerment, capacity building en kapitaal (Elwood, 2002; Wilson, 2000; McPherson & Drobic, 1992). Deze theorieën bieden inzicht in de relatie tussen de mate van kapitaal van burgers en de mate van participatie in de samenleving. Bovendien kunnen deze theorieën inzicht bieden in de mogelijkheden van organisaties om de hulpbronnen van initiatiefnemers te vergroten. Wetenschappelijk onderzoek van Cuthill en Fien (2005) wordt gebruikt om de relatie tussen kapitaal en burgerinitiatieven te omschrijven. Ten slotte zal wetenschappelijke literatuur over factoren die leiden tot succesvolle burgerinitiatieven worden gebruikt om het succes van burgerinitiatieven te omschrijven (Bakker, et al., 2012; Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006; Verba, Schlozman & Brady, 1995)

1.8. Leeswijzer van het onderzoek

In dit hoofdstuk is een korte inleiding van het onderzoek gegeven. Hoofdstuk 2 bediscussieert de relevante literatuur omtrent de rol van kapitaal van initiatiefnemers en de inzet van organisaties op deze vormen van kapitaal. Hieruit worden proposities afgeleid. Hoofdstuk 3 presenteert de methoden van het onderzoek, waarin de hypothesen worden geoperationaliseerd. Hierna wordt in hoofdstuk 4 inzicht gegeven in de resultaten van de Q-studie. In hoofdstuk 5 staan vervolgens de resultaten uit de gestructureerde documentenanalyse centraal. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 ingegaan op de conclusie van het onderzoek. Bovendien wordt er in dit hoofdstuk gereflecteerd op het onderzoek en worden aanbevelingen geformuleerd voor vervolgonderzoek naar groene burgerinitiatieven.

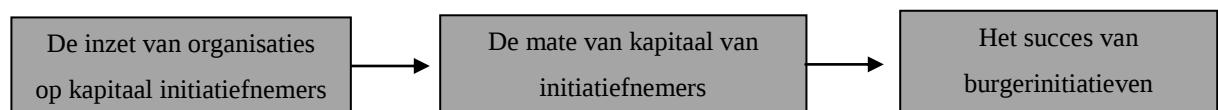
2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de relatie tussen de inzet van organisaties op het kapitaal van initiatiefnemers en het relatieve succes hiervan op groene burgerinitiatieven. Ten eerste wordt het conceptuele model van het onderzoek weergegeven (§2.1). Vervolgens wordt er een definitie geformuleerd van een succesvol burgerinitiatief (§2.2). Ten slotte worden op basis van wetenschappelijke literatuur hypothesen geformuleerd over de mate waarin de inzet van organisaties op hulpbronnen van initiatiefnemers zou kunnen bijdragen aan het succes van een burgerinitiatief (§2.3 tot en met §2.7).

2.1. Het conceptuele model

In figuur 2.1 wordt het conceptuele model van het onderzoek weergegeven. Het model geeft aan dat organisaties kunnen inzetten op een vergroting van de hulpbronnen van initiatiefnemers. Zo kunnen organisaties het sociaal kapitaal van groene initiatiefnemers vergroten door netwerkbijeenkomsten te organiseren of de sociale cohesie binnen het initiatief te vergroten. Bovendien zouden organisaties kunnen inzetten op de training van initiatiefnemers om het menselijk kapitaal te verhogen. Ook hebben organisaties de mogelijkheid om het symbolisch kapitaal te vergroten door waardering te bieden aan initiatiefnemers. De tweede stap in het conceptuele model geeft aan dat er een relatie is tussen de mate van het kapitaal van initiatiefnemers en het succes van het burgerinitiatieven. Zo heeft wetenschappelijk onderzoek een positieve relatie aangetoond tussen de mate van kapitaal van burgers en het succes van burgerinitiatieven (Wilson & Musick, 1997; McPherson & Drobnic, 1992; Salverda & Van der Jagt, 2012).

Figuur 2.1: Het conceptuele model van het onderzoek

2.2. Het succes van burgerinitiatieven

Diverse wetenschappers spreken over het succes van burgerinitiatieven (Denters, et al., 2013a; Oude Vrielink & Van de Wijdeven, 2011). Echter, in de meeste gevallen wordt niet aangegeven op basis waarvan een burgerinitiatief wel of niet succesvol genoemd mag worden. In het onderzoek naar het succes van burgerinitiatieven in de provincie Overijssel wordt wel gebruik gemaakt van een afgebakende definitie van succes (Denters, et al., 2013b). In dit onderzoek staan drie vormen van succes centraal; inhoudelijk succes, bestuurlijk succes en een maatschappelijk succes. In tabel 2.2. worden deze drie vormen van een succesvol burgerinitiatief kort omschreven.

Tabel 2.2. Succes van burgerinitiatieven

Type succes	Omschrijving succes
Inhoudelijk succes	Een burgerinitiatief is een inhoudelijk succes, indien het succes wordt omschreven in termen van de doelstelling van de initiatiefnemers (Denters, et al., 2013b).
Bestuurlijk succes	Een burgerinitiatief is een bestuurlijk succes, indien het succes wordt omschreven aan de hand van een verbetering in de relatie tussen de burger en het bestuur (Denters, et al., 2013b).
Maatschappelijk succes	Een burgerinitiatief is een maatschappelijk succes, indien het succes wordt omschreven aan de hand van een bijdrage aan de samenleving (Denters, et al., 2013b).

In de volgende paragrafen wordt uitleg gegeven van de vijf vormen van kapitaal die in dit onderzoek centraal staan. De geformuleerde hypothesen geven inzicht in de relatieve mate waarin de inzet van organisaties op het kapitaal van initiatiefnemers bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven.

2.3. Economisch kapitaal

Burgers zijn beter in staat om te participeren in de samenleving, indien zij beschikken over een grotere hoeveelheid van economisch kapitaal (Wilson & Musick, 1997, p. 694). Economisch kapitaal bestaat uit de financiële en materiële middelen die burgers kunnen gebruiken om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen (Bourdieu, 1986, p. 91). De mate van economisch kapitaal wordt in de wetenschappelijke literatuur voornamelijk gemeten aan de hand van individuele indicatoren, zoals het inkomen van initiatiefnemers of de mate van huisbezit onder initiatiefnemers (Bekkers, z.j., p. 6). Echter, economisch kapitaal kan ook op een ander abstractieniveau worden gemeten. Zo experimenteren

organisaties volop met buurtbonnen, wijkbudgetten en vouchers om burgerinitiatieven te ondersteunen (Verhoeven & Tonkens, 2011b). In dit onderzoek staat deze economische relatie tussen initiatiefnemers en organisaties centraal.

De mate van economisch kapitaal wordt gezien als een belangrijke factor om tot succesvolle burgerinitiatieven te komen (Wilson & Musick, 1997, p.694). Ten eerste zorgen deze economische hulpbronnen ervoor dat de doelen van burgerinitiatieven eerder worden bereikt, aangezien de financiële inspanning om doelen te bereiken wordt verminderd (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006, p. 63). Ten tweede kunnen economische hulpbronnen op een indirecte manier leiden tot sociale cohesie (Verhoeven & Tonkens, 2011b, p. 6). Deze sociale cohesie ontstaat doordat initiatiefnemers door de (financiële) ondersteuning in staat worden gesteld zich gezamenlijk in te zetten om problemen in de leefomgeving op te lossen. Ten slotte kunnen economische hulpbronnen leiden tot een betere relatie tussen de initiatiefnemer en de overheid (Verhoeven & Tonkens, 2011b, p. 9). Zo zijn initiatiefnemers positiever en meer tevreden over de overheid, indien deze economische middelen verschaft. In de praktijk bestaat wel een risico op ‘overspanningen verwachtingen’. Deze ‘overspannen verwachtingen’ kunnen enerzijds ontstaan, doordat initiatiefnemers door de economische hulpbronnen meer contact of erkenning hadden verwacht te krijgen van organisaties. Anderzijds kunnen deze ‘overspannen verwachtingen’ ontstaan, doordat organisaties door middel van het verschaffen van economische hulpbronnen teleurgesteld kunnen raken als de resultaten van het initiatief niet aansluiten bij de doelstellingen van de organisatie.

Aangezien onderzoek aantoont dat het contact met instituties in 90% van alle gevallen positief wordt ervaren, wordt verwacht dat deze ‘overspannen verwachtingen’ zullen meevallen (Denters, et al., 2013b, p. 21). Bovendien besteden de meeste wetenschappers aandacht aan de economische relatie tussen instituties en initiatiefnemers, waarin voornamelijk de voordelen van deze stimulering wordt genoemd.

Onderzoek toont aan dat economisch kapitaal zelfs de belangrijkste factor is om het succes van burgerinitiatieven mee te voorspellen (Clary & Snyder, 1991). Bovendien zijn de verschillende vormen van kapitaal af te leiden uit het begrip economisch kapitaal

(Bourdieu, 1986, p. 91). Dit betekent dat economisch kapitaal ervoor kan zorgen dat burgers andere vormen van kapitaal zullen ontwikkelen. Zo kan economisch kapitaal leiden tot de ontwikkeling van sociaal kapitaal (Bekkers, z.j., p. 4). Onderzoek toont namelijk aan dat naarmate burgers over meer economische hulpbronnen beschikken, zij aantrekkelijker worden gevonden door organisaties. De sociale contacten tussen de organisaties en de initiatiefnemers kunnen daarom via het economische kapitaal worden vergroot. Bovendien kan economisch kapitaal leiden tot symbolisch kapitaal, doordat individuen met een grotere mate aan economisch kapitaal eerder de legitimiteit zullen ontvangen om burgerinitiatieven ten uitvoer te brengen. Aangezien economisch kapitaal wordt gezien als de belangrijkste factor om tot succesvolle burgerinitiatieven te komen, wordt in dit onderzoek de volgende hypothese gehanteerd;

Hypothese 1: De inzet van organisaties op een vergroting van het economisch kapitaal van initiatiefnemers draagt in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op andere vormen van kapitaal.

2.4. Sociaal kapitaal

De aanwezigheid van sociaal kapitaal in de samenleving is essentieel om te komen tot participatie in de leefomgeving (McPherson, Popielarz & Drobnic, 1992, p. 163). Dit sociaal kapitaal bestaat uit de sociale netwerken en relaties die individuen in staat stellen om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen (Bourdieu, 1986, p. 88). Zo toont onderzoek onder 6.484 Amerikaanse respondenten aan dat een stijging van de grootte van een sociaal netwerk zorgt voor een toenemende kans dat mensen zich aansluiten bij een vrijwilligersorganisatie (McPherson, Popielarz & Drobnic, 1992; Bakker, 2012). Zo bestaat er een correlatie tussen de sociale interactie van burgers en vrijwilligerswerk ($r=0,38$, $p < 0,05$) (Wilson & Musick, 1998, p. 799). De reden is dat binnen het netwerk een sterke binding bestaat tussen degene die een verzoek doet om participatie en de gevraagde persoon (Bekkers, z.j., p. 2). Deze sterke bindingen zorgen ervoor dat de gevraagde eerder zal instemmen met het verzoek tot participatie en zich zal aansluiten bij een vrijwilligersorganisatie.

Sociaal kapitaal wordt niet alleen gezien als een belangrijke factor voor participatie, maar kan ook leiden tot succesvolle burgerinitiatieven (Denters, et al., 2013a, p. 37). Zo

kunnen de sociale hulpbronnen leiden tot individuele of collectieve voordelen (Coleman, 1988). In dit onderzoek wordt dit uiteengezet aan de hand van drie verschillende vormen van sociaal kapitaal, namelijk bindend sociaal kapitaal, overbruggend sociaal kapitaal en linking sociaal kapitaal. Deze indeling is gebaseerd op de originele auteurs van het begrip sociaal kapitaal, namelijk Szreter en Woolcock (2004) en Putnam (2000). In tabel 2.2. worden deze verschillende vormen omschreven.

Tabel 2.2: Typen sociaal kapitaal (op basis van Putnam, 2000; Szreter & Woolcock, 2004)

Type sociaal kapitaal	Beschrijving
Bindend sociaal kapitaal	Een burgerinitiatief beschikt over bindend sociaal kapitaal, indien burgerinitiatieven intern hecht en verweven zijn (Hurenkamp, Tonkens & Van Duyvendak, 2006, p. 63).
Overbruggend sociaal kapitaal	Een burgerinitiatief beschikt over overbruggend sociaal kapitaal, indien er relaties zijn met andere burgerinitiatieven (Hurenkamp, Tonkens & Van Duyvendak, 2006, p. 63)
Linking sociaal kapitaal	Een burgerinitiatief beschikt over linking sociaal kapitaal, indien relaties worden onderhouden met instanties (Denters, et al., 2013, p. 37)

Bindend sociaal kapitaal heeft een positief effect op het succes van burgerinitiatieven (Denters, et al., 2013a, p. 37). Zo duidt bindend sociaal kapitaal op een grote mate van vertrouwen tussen de leden van het burgerinitiatief (Putnam, 1995, p. 664). Dit vertrouwen kan ervoor zorgen dat gezamenlijke doelen effectiever nagestreefd kunnen worden (Smith, 1994, p. 253). Het kan namelijk zorgen voor een saamhorigheidsgevoel, waarbij initiatiefnemers het gevoel krijgen ‘in hetzelfde schuitje te zitten’ (Cuthill, 2003, p. 376). Zonder vertrouwen is het onmogelijk om gezamenlijke actie te ondernemen en initiatieven te ontplooiën. Bindend sociaal kapitaal kan bovendien zorgen voor een vergroting van informatie en kennis (Wilson & Musick, 1998, p. 799). Door deze vergroting wordt het eenvoudiger om een bijdrage te leveren aan het publieke domein (Bekkers, z.j., p. 1).

Overbruggend sociaal kapitaal kan leiden tot succesvolle burgerinitiatieven, aangezien het contact met andere burgerinitiatieven leereffecten kan opleveren (Denters, et al., 2013a, p. 37). Deze leereffecten kunnen zorgen voor een ontwikkeling van het burgerinitiatief. Naast deze leereffecten kan het contact met andere burgerinitiatieven

ook een motiverende werking hebben. Dit kan ervoor zorgen dat initiatiefnemers zich intensiever zullen inzetten om het burgerinitiatief te ontwikkelen. Ten derde kan overbruggend sociaal kapitaal leiden tot mogelijkheden voor burgerinitiatieven om de aanwezige middelen te maximaliseren (Cuthill & Fien, 2005, p. 74).

Ten slotte is er een positieve relatie tussen linking sociaal kapitaal en het succes van burgerinitiatieven (Denters, et al., 2013a, p. 38). Zonder de contacten met organisaties is het moeilijk en soms zelfs onmogelijk om initiatieven te realiseren. Zuivere burgerinitiatieven komen in Nederland dan ook zelden voor (Tonkens, 2009, p. 10). Beleidsmatige interventies zorgen ervoor dat burgerinitiatieven gedeelde praktijken worden van burgers en instituties, die weliswaar van onderop ontstaan, maar vervolgens door onderlinge interacties worden vormgegeven (Oude Vrielink & Verhoeven, 2011, p. 379). Het contact met organisaties is hierom essentieel om de doelen van het initiatief te bereiken.

2.5. Menselijk kapitaal

De mate van menselijk kapitaal in de samenleving wordt gezien als een belangrijke factor om te voorspellen of mensen al dan niet vrijwilligerswerk gaan uitoefenen (McPherson & Rotolo, 1996, p. 181). Dit menselijk kapitaal wordt vaak gemeten aan de hand van de indicator educatie en het bestaat uit de kennis, vaardigheden en ervaringen van burgers die ingezet kunnen worden voor participatie (Wilson & Musick, 1997, p. 698). Onderzoek toont een correlatie aan tussen educatie en vrijwilligerswerk ($r = 0,27$, $p < 0,05$). Deze correlatie kan op twee manieren worden verklaard. Ten eerste kwalificeren deze menselijke hulpbronnen de individuen om zich in te zetten voor de leefomgeving. Burgers worden om deze reden eerder actief als vrijwilliger. Bovendien worden individuen met een hogere mate van menselijk kapitaal vaker gevraagd door organisaties om te participeren in de leefomgeving (Bekkers, z.j., pp. 1-3). Organisaties verwachten namelijk meer steun te ontvangen voor het vrijwilligersbeleid van individuen met een hoge mate aan menselijk kapitaal. Ten slotte zorgt educatie voor een groter bewustzijn van problemen, een vergroting van de empathie en het vergroot het zelfvertrouwen van burgers (Wilson, 2000, p. 220).

De aanwezigheid van menselijk kapitaal is ook een belangrijke factor om te komen tot succesvolle burgerinitiatieven (Cuthill & Fien, 2005, p. 64). Zo kunnen de verschillende vaardigheden van initiatiefnemers zorgen voor een ontplooiing van het initiatief. Deze vaardigheden variëren van de mogelijkheid en het zelfvertrouwen om in het publiek te spreken, het schrijven van brieven tot aan het organiseren van activiteiten (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 286). Deze vaardigheden stellen initiatiefnemers in staat om doelen te bereiken. Organisaties zijn echter beperkt in de mogelijkheden om het menselijk kapitaal van initiatiefnemers te vergroten (Cuthill & Fien, 2005, p. 73). Dit komt doordat organisaties in de praktijk onvoldoende middelen of kennis bezitten. Toch kunnen organisaties wel inzetten op de vergroting van de capaciteiten van burgers. Dit kan door het bieden van ondersteuning aan vrijwilligers, het trainen van vrijwilligers, het bieden van mentorschap en het stimuleren van leiderschap (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 283). De verwachting is dat daarom dat de inzet op menselijk kapitaal wel degelijk kan leiden tot meer succesvolle burgerinitiatieven.

- Sociaal kapitaal en menselijk kapitaal

De aanwezigheid van sociaal kapitaal kan leiden tot de vorming van menselijk kapitaal (Coleman, 1988, pp. 95-109). Deze relatie is in verschillende omgevingen getest. Ten eerste kan de relatie tussen sociaal en menselijk kapitaal worden aangetoond binnen families. Zo toont onderzoek aan dat de sociale contacten en relaties binnen een familie leiden tot een omgeving voor kinderen waarin leren wordt gestimuleerd. Het opleidingsniveau van ouders vormt daarmee een belangrijke indicator voor de mate van menselijk kapitaal van kinderen. Het sociaal kapitaal binnen een gezin kan enkel leiden tot de vorming van menselijk kapitaal van kinderen, indien de ouders fysiek aanwezig zijn en er ook daadwerkelijk aandacht wordt besteed aan de kinderen. Ten tweede kan sociaal kapitaal ook buiten de familie leiden tot de vorming van menselijk kapitaal van kinderen. Sociale relaties en netwerken zijn daarom van groot belang om vaardigheden en kennis van kinderen te vergroten.

De veronderstelling is dat deze relatie tussen sociaal kapitaal en menselijk kapitaal ook van toepassing is op burgerinitiatieven. Zo geeft het onderzoek aan dat de resultaten ook relevant zijn voor andere sociale relaties in de samenleving (Coleman, 1988, p. 118). De

verwachting in dit onderzoek is daarom dat de inzet van organisaties op een vergroting van sociaal kapitaal in grotere mate bijdraagt aan het succes van burgerinitiatieven, dan de inzet op een vergroting van menselijk kapitaal. Ten eerste, omdat de aanwezigheid van sociale contacten kan leiden tot vaardigheden en kennis bij initiatiefnemers (Cuthill & Fien, 2003, p. 375). Dit betekent voor organisaties dat zij mogelijkheden kunnen creëren om de sociale contacten en netwerken van initiatiefnemers te vergroten. Ten tweede is het gemakkelijker om in te zetten op sociaal kapitaal, omdat het bereik van deze inzet groter is dan bij menselijk kapitaal. Zo hebben organisaties vaak niet de mogelijkheid om op individuele basis te werken aan een vergroting van de vaardigheden en kennis van initiatiefnemers (Cuthill & Fien, 2005, p. 73). Door in te zetten op netwerken kunnen doelen gemakkelijker worden bereikt en maatschappelijke successen worden behaald. Dit leidt tot de volgende hypothese;

Hypothese 2: De inzet van organisaties op een vergroting van het sociaal kapitaal van initiatiefnemers draagt in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers.

2.6. Symbolisch kapitaal

Burgers zijn beter in staat om initiatieven te ontplooiën in de samenleving, indien ze de beschikking hebben over een grotere mate van symbolisch kapitaal (Wilson & Musick, 1997, p. 696). Het begrip verwijst naar de reputatie die een individu op basis van eer, prestige of erkenning heeft ontvangen (Bourdieu, 1996, p. 291). Daarbij kan gedacht worden aan onderscheidingen, titels en lidmaatschappen die aan initiatiefnemers worden uitgereikt. Burgers hebben behoefte aan deze vorm van betrokkenheid en waardering (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006, p. 64).

De aanwezigheid van symbolisch kapitaal kan op diverse manieren leiden tot succesvolle burgerinitiatieven (Wilson & Musick, 1997, p. 696). Ten eerste kan symbolisch kapitaal ervoor zorgen dat burgers de autoriteit krijgen om te handelen in een specifieke context (Bourdieu, 1996, p. 291). Deze autoriteit is van belang om een initiatief op te starten, aangezien het zorgt voor legitimiteit voor initiatiefnemers om activiteiten te ondernemen. Bovendien kan deze legitimiteit initiatiefnemers in staat stellen om relevante middelen te verwerven (De Clercq & Voronov, 2009).

Ten tweede kan het bieden van symbolisch kapitaal een motiverende werking hebben voor de initiatiefnemers (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006, p. 62). Zo toont onderzoek aan dat het bieden van prijzen, speldjes en/of penningen zeer stimulerend kan werken voor burgerinitiatieven. Zo zijn burgers erg ontvankelijk voor de boodschap dat het uitoefenen van vrijwilligerswerk een goede daad is (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 287). Ten slotte kan het bieden van symbolisch kapitaal ervoor zorgen dat de relatie tussen de initiatiefnemers en ondersteunende organisaties kan verbeteren (Denters, 2013a, p. 42). Zo ontvangen initiatiefnemers meer waardering.

- Menselijk kapitaal en symbolisch kapitaal

In dit onderzoek wordt verwacht dat de inzet op menselijk kapitaal in grotere mate bijdraagt aan het succes van burgerinitiatieven, dan de inzet op symbolisch kapitaal. Zo toont onderzoek aan dat empowerment zich het beste kan richten op de vergroting van de capaciteiten van initiatiefnemers (Elwood, 2002, p. 911). De vergroting van capaciteiten heeft namelijk de grootste potentie voor op langer termijn. Aangezien de inzet op menselijk kapitaal is gericht op de vergroting van de vaardigheden en kennis van initiatiefnemers, worden effecten voor op de lange termijn verwacht. Symbolisch kapitaal daarentegen is niet gericht op de vergroting van de capaciteiten van burgers. Vaak gaat het bij deze vorm van kapitaal om eenmalige handelingen, zoals het bieden van prijzen of het erkennen van initiatieven. Om deze reden worden slechts effecten voor op het korte termijn verwacht. Aangezien burgerinitiatieven in de meeste gevallen voor langere perioden zijn opgestart, wordt verwacht de vergroting van menselijk kapitaal meer effect heeft op het succes van burgerinitiatieven. Dit leidt tot de volgende hypothese;

Hypothese 3: De inzet van organisaties op een vergroting van het <u>menselijk kapitaal</u> van initiatiefnemers draagt in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het <u>symbolisch kapitaal</u> van initiatiefnemers.

2.7. Cultureel kapitaal

Ten slotte wordt cultureel kapitaal gezien als een belangrijke factor om participatie in de samenleving te ontwikkelen (Wilson & Musick, 1997, p. 708). Met cultureel kapitaal wordt bedoeld dat burgers een voorkeur hebben om andere mensen in de samenleving te helpen. In de wetenschap bestaat op dit moment geen duidelijkheid over op welke manier deze vorm van kapitaal kan bijdragen aan een vermindering van de kosten van participatie (Bekkers, z.j., p. 2). Echter, indien mensen de voorkeur hebben om andere mensen te helpen betekent dit wel dat zij meer gemotiveerd zijn om te participeren (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 287). In wetenschappelijk onderzoek worden drie motieven onderscheiden die aangeven waarom burgers zich actief willen inzetten voor de leefomgeving (Denters, et al., 2013a, p. 20). In tabel 2.3. worden deze drie motieven kort omschreven.

Tabel 2.3: Motieven initiatiefnemers (Denters, et al., 2013a)

Motief initiatiefnemer(s)	Beschrijving
Doelgericht motief	Dit motief geeft aan dat burgers actief worden uit de wens om bepaalde maatschappelijke problemen op te lossen en verbeteringen door te voeren.
Sociaal motief	Dit motief geeft aan dat burgers actief worden, omdat ze het leuk en interessant vinden om met anderen actief te zijn.
Persoonlijk motief	Dit motief geeft aan dat burgers actief worden, omdat eigen belangen te realiseren, zoals het opdoen van nieuwe contacten of het leren van nieuwe vaardigheden.

De aanwezigheid van cultureel kapitaal kan op verschillende manieren bijdragen aan het succes van burgerinitiatieven (Wilson & Musick, 1997, p. 694). Zo zijn burgers met een hogere mate aan cultureel kapitaal vaker actief in de samenleving. Het kan om deze reden gemakkelijker zijn om een burgerinitiatief te voltooien.

In de samenleving bestaan grote verschillen in de mate van cultureel kapitaal tussen burgers (Wilson & Musick, 1997, p. 694). Zo zijn de voorkeuren om te participeren in de samenleving ongelijk verdeeld. Voornamelijk hoger opgeleide, autochtone mannen van boven de vijftig nemen deel aan burgerinitiatieven (Tonkens & Verhoeven, 2011b). Dit geeft aan dat er sprake is van selectieve participatie bij burgerinitiatieven (Denters, et al., 2013a). Deze groep van hoog opgeleide, autochtone mannen van boven de vijftig wordt

gekenmerkt door een hoge mate van cultureel kapitaal. Deze selectieve participatie bij burgerinitiatieven kan problemen opleveren voor het succes van een burgerinitiatief, aangezien de representativiteit van burgerinitiatieven een probleem kan vormen.

- **Symbolisch kapitaal en cultureel kapitaal**

In dit onderzoek wordt verwacht dat de inzet op symbolisch kapitaal in grotere mate bijdraagt aan het succes van burgerinitiatieven, dan de inzet op cultureel kapitaal. Zo dienen burgers eerst symbolisch kapitaal te bezitten om cultureel kapitaal te kunnen tonen (Bourdieu, 1986). Dit betekent dat burgers eerst erkend dienen te worden om vervolgens hun voorkeuren ten uitvoer te brengen. Zonder de legitimiteit om te handelen zullen initiatiefnemers niet gemotiveerd zijn om zich in te zetten voor de leefomgeving. Bovendien kan de erkenning en waardering vanuit organisaties een belangrijke voorwaarde vormen om te 'willen' participeren (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006). Dit leidt tot de laatste hypothese van het onderzoek;

Hypothese 4: De inzet van organisaties op een vergroting van het symbolisch kapitaal van initiatiefnemers draagt in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het cultureel kapitaal van initiatiefnemers.

In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de methode van dit onderzoek. Hierin wordt de keuze voor de Q-studie en de gestructureerde documentenanalyse toegelicht.

3. Methodologisch kader

In dit hoofdstuk staan de methoden van het onderzoek centraal. Ten eerste zal dit hoofdstuk inzicht bieden in de achtergrond van het onderzoek (§3.1). Vervolgens wordt de Q-studie toegelicht (§3.2.). Deze toelichting omvat een beschrijving van de selectie van de respondenten, de dataverzameling en de operationalisatie. Ten slotte volgt een uitleg van de gestructureerde documentenanalyse (§3.3.). Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de validiteit en de betrouwbaarheid van de documentenanalyse.

3.1. Achtergrond van het onderzoek

Dit onderzoek heeft een toetsend karakter, aangezien wordt getoetst in welke mate de inzet op diverse typen kapitaal bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven. Om deze vraag te beantwoorden wordt in dit onderzoek een rangordening ontwikkeld om aan te geven welke vormen van kapitaal het meeste bijdragen aan het succes van groene initiatieven en welke vormen van kapitaal in mindere mate bijdragen aan het succes van deze initiatieven. Op basis van deze rangordening kunnen de hypothesen uit hoofdstuk 2 worden aangenomen of verworpen. Om tot een ordening van de verschillende vormen van kapitaal te komen, wordt gebruik gemaakt van een mixed-methods-onderzoek. Deze vorm van onderzoek bestaat uit een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden. Kwantitatief onderzoek maakt het mogelijk om de verschillende vormen van kapitaal ten opzichte van elkaar te wegen (Kralendonk, 2009, p. 37). Kwalitatief onderzoek levert vervolgens informatie op over de interpretatie van deze rangordening. De methoden van het onderzoek zijn opgedeeld in twee onderdelen, namelijk; de Q-methode (§3.2) en een documentenanalyse (§3.3). De Q-methode biedt inzicht in de meningen van professionals over de mate waarin de verschillende vormen van kapitaal kunnen leiden tot het succes van een groen burgerinitiatief. Aan de hand van de documentenanalyse wordt vervolgens onderzocht in welke mate in documenten aandacht wordt besteed aan de verschillende vormen van kapitaal van initiatiefnemers. Er is gekozen voor een combinatie van de Q-methode en een documentenanalyse, omdat deze methoden elkaar goed aanvullen. Zo geeft de Q-methode inzicht in de meningen van professionals over de inzet op het kapitaal van initiatiefnemers, terwijl documenten inzicht geven in de visie van organisaties over het vergroten van het kapitaal (zie tabel 3.1.). Bovendien wordt verwacht dat documenten een meer objectief oordeel kunnen

geven, aangezien documenten aangeven welke activiteiten worden genomen of zijn genomen om het kapitaal van groene initiatiefnemers te vergroten. Ten slotte kan de Q-studie de documentenanalyse aanvullen door inzicht te bieden in de motivatie van respondenten achter de ordening. Op deze manier wordt de relatie tussen de inzet op kapitaal en het succes van groene burgerinitiatieven inzichtelijker. In de volgende paragrafen worden beide methoden toegelicht.

Tabel 3.1. Q-studie versus gestructureerde documentenanalyse

	Q-studie	Gestructureerde documentenanalyse
Abstractieniveau	Inzicht in mening professional	Inzicht in visie organisatie
Objectief/subjectief	Subjectieve mening	Meer objectieve visie
Motivering	Ruimte voor interpretatie	Geen ruimte voor interpretatie

3.2. De Q-methode

3.2.1. Dataverzameling bij de Q-methode

De Q-methodologie is een methode waarin subjectieve onderwerpen op een betrouwbare en gedetailleerde manier in beeld gebracht kunnen worden (Kralendonk, 2009, p. 37). Respondenten in de Q-methode krijgen de beschikking over kaartjes met stellingen. Aan deze stellingen wordt een waardering toegekend, waardoor een persoonlijke rangorde ontstaat (Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 5). De Q-methode dwingt deelnemers op deze manier tot het maken van keuzes en zorgt ervoor dat deelnemers stellingen ten opzichte van elkaar kunnen wegen. Zo ontstaat inzicht in de verwachtingen van professionals over de mate waarin de inzet op het kapitaal van initiatienemers leidt tot het succes van burgerinitiatieven. Bovendien kan het sorteren van stellingen leiden tot bewustzijn bij de deelnemers van de Q-studie over de ondersteuning aan burgerinitiatieven (Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 15).

De eerste stap in de ontwikkeling van de Q-methode was het formuleren van stellingen voor de deelnemers aan het onderzoek (Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 10). In totaal zijn 25 stellingen ontwikkeld voor het onderzoek, gebaseerd op wetenschappelijke literatuur over burgerinitiatieven en kapitaal (zie §3.3.4). Bij de ontwikkeling van de stellingen is rekening gehouden met de ‘face validity’ (Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 8). Dit houdt in

dat de verwoording van de stellingen zo dicht mogelijk aansluit bij de ‘taal’ van de doelgroep. Onder wetenschappers is geen consensus over een geschikte hoeveelheid stellingen. Zo gaan Jedeloo en Van Staa uit van een variatie tussen de 20 en 100 stellingen, terwijl Kralendonk uitgaat van circa 20 tot 35 stellingen (Jedeloo & Van Staa, 2009; Kralendonk, 2009). Aangezien onderzoek aantoonde dat respondenten bij een groot aantal stellingen de concentratie verliezen en de Q-sort niet afmaken, is in dit onderzoek gekozen voor 25 stellingen. Onderzoek toont aan dat de ordening van 25 stellingen ongeveer 20-45 minuten per respondent kost.

Na het formuleren van de stellingen voor de Q-studie zijn de respondenten telefonisch of per mail benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. In week 40 is gestart met een pilot onder drie respondenten. De pilot was erop gericht om onduidelijkheden in de stellingen op te sporen. Deze pilot heeft geleid tot feedback vanuit respondenten en aanpassingen in de methode (zie §3.3.3). Vervolgens is vanaf week 41 een start gemaakt met de definitieve Q-studie. Zowel de pilot als de definitieve Q-studie hebben face-to-face plaatsgevonden. Zo toont onderzoek aan dat deze face-to-face-benadering de meeste informatie oplevert voor de interpretatie van de resultaten van het onderzoek (Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 12). Tijdens de Q-studie is aan de deelnemers gevraagd om de kaartjes met stellingen te plaatsen in de Q-sorttabel (zie tabel 3.2.). Deze tabel heeft een quasi-normale vorm, zodat deelnemers tot keuzes en uitspraken worden gedwongen (Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 12). Respondenten hadden de mogelijkheid om de stellingen op een continuüm te plaatsen van helemaal mee oneens (-3) tot helemaal mee eens (+3).

[illegible]

De stellingen in de Q-studie zijn op een willekeurige manier aan de deelnemers van het onderzoek gepresenteerd. De dimensies die ten grondslag liggen aan de Q-studie zijn op deze manier niet herkenbaar. De volgorde van de stellingen is echter wel bij elke respondent hetzelfde geweest. Dit zorgt voor een vergroting van de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek. De gesprekken met de respondenten zijn opgenomen en letterlijk getranscribeerd om het uitwerken van de gesprekken te vergemakkelijken. Dit heeft het bovendien mogelijk gemaakt om citaten in deze scriptie te gebruiken. Dit vergroot de interne validiteit van het onderzoek. Tijdens het invullen van de Q-sort zijn vragen gesteld aan de deelnemers van het onderzoek. Deze vragen hadden betrekking op de ordening van de stellingen en de interpretatie hiervan. Dit zijn de volgende vragen;

- Aan de respondenten zijn dezelfde vragen gesteld om de betrouwbaarheid van deze methode te vergroten. Op deze manier is inzicht ontstaan in de mening en ordening van de respondenten. In dit onderzoek wordt ook rekening gehouden met de betrouwbaarheid

van de Q-methode. Zo toont onderzoek aan dat 80% van de respondenten na het opnieuw invullen van de Q-sort op ongeveer dezelfde rangordening uitkomen (Van Exel & De Graaf, 2005, p. 18).

3.2.2. De selectie van respondenten voor de Q-studie

De selectie van de pilot

In de pilot zijn drie medewerkers van zowel landschapsbeheerorganisaties als natuur- en milieufederaties meegenomen. Deze medewerkers waren op het moment van interviewen beleidsmatig betrokken bij het faciliteren van groene burgerinitiatieven of stonden met de initiatiefnemers in direct contact. In tabel 3.3. worden de gegevens van de deelnemers aan de pilot weergegeven. Deze tabel laat zien dat de respondenten niet representatief zijn. Zo namen in totaal drie mannen met een leeftijd tussen de 30 en 60 jaar deel aan de pilot van de Q-studie. Dit vormt geen probleem voor het onderzoek. Zo was het doel van de pilot om onduidelijkheden in de stellingen op te sporen. De resultaten uit de Q-pilot zijn om deze reden niet meegenomen in het resultatenhoofdstuk. De resultaten uit de pilot wordt in paragraaf 3.2.3. nader beschreven.

Tabel 3.3. De selectie voor de pilot

Respondent	Naam organisatie	Functie	Geslacht	Leeftijdscategorie
Respondent I	Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg	Projectleider vrijwilligerswerk en burgerparticipatie	Man	40-50 jaar
Respondent II	De Groene Motor	Programma-coördinator	Man	50-60 jaar
Respondent III	Milieufederatie Noord-Holland	Projectleider	Man	30-40 jaar

De selectie voor de definitieve Q-studie

In de definitieve Q-studie zijn in totaal negentien medewerkers meegenomen van zowel landschapsbeheerorganisaties, natuur en milieufederaties en gemeenten. De organisaties zijn allemaal telefonisch of per mail benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. In het telefonische contact of per mail is gevraagd welke medewerkers op het gebied van groene burgerinitiatieven werkzaam zijn of in het verleden werkzaam waren. De respondenten waren of beleidsmatig betrokken bij het faciliteren van groene initiatieven of stonden met initiatiefnemers in direct contact. Door organisaties op deze manier te benaderen, zijn de geschikte respondenten geselecteerd. Ten slotte hebben een aantal respondenten suggesties aangedragen voor 4 nieuwe respondenten. In tabel 3.4. worden de gegevens van de respondenten weergegeven.

Tabel 3.4. Deelnemers definitieve Q-studie

Respondent	Naam organisatie	Functie	Geslacht	Leeftijdscategorie
Respondent A	Gemeente Alphen aan den Rijn	Adviseur bewonersparticipatie	Man	50- 60 jaar
Respondent B	Vereniging natuur- en milieueducatie	Senior projectleider	Man	30-40 jaar
Respondent C	Gemeente Leeuwarden	Beleidsadviseur groen	Man	60- 70 jaar
Respondent D	Vereniging natuur en milieueducatie	Projectleider Groen Dichterbij	Vrouw	20-30 jaar
Respondent E	Gemeente Wijchen	Adviseur groenbeheer	Vrouw	30-40 jaar
Respondent F	Natuur en Milieu Overijssel	Projectleider natuur, landschap en landbouw	Man	50-60 jaar
Respondent G	Gemeente Apeldoorn	Vakspecialist Groen en Schoon	Vrouw	30-40 jaar
Respondent H	Stichting Landschapsbeheer Gelderland	Eerste aanspreekpunt bewonersinitiatieven	Man	50-60 jaar
Respondent I	Gemeente Groningen	Coördinator groenparticipatie	Man	50-60 jaar
Respondent J	Stichting Streekhuis het Groene Woud	Alliantiemakelaar plattelandontwikkeling	Man	50-60 jaar
Respondent K	Natuur en milieufederatie Utrecht	Projectleider servicepunt Hier Opgewekt	Man	30-40 jaar
Respondent L	LandschappenNL	Netwerker burgerbetrokkenheid	Vrouw	30-40 jaar
Respondent M	Gemeente Apeldoorn	Beleidsmedewerker groen	Vrouw	30-40 jaar
Respondent N	Brabantse Milieufederatie	Senior projectleider duurzaam voedsel	Man	40-50 jaar
Respondent O	GreenWish	Facilitator duurzame initiatieven	Vrouw	60-70 jaar
Respondent P	Landschap Overijssel	Hoofd communicatie & vrijwilligerswerk	Vrouw	50-60 jaar
Respondent Q	Gemeente Heumen	Beleidsmedewerker groenbeheer	Vrouw	30- 40 jaar
Respondent R	Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij	Bestuurslid Kern met Pit	Vrouw	50- 60 jaar
Respondent S	Gemeente Nijmegen	Hoofd stadsbeheer	Man	50-60 jaar

Tabel 3.4. toont aan dat de deelnemers aan de Q-studie representatief zijn. Zo hebben in totaal 10 mannen en 9 vrouwen aan dit onderzoek deelgenomen. Deze deelnemers zijn werkzaam binnen 8 provincies, namelijk; Zuid-Holland, Zeeland, Friesland, Gelderland, Overijssel, Groningen, Noord-Brabant en Utrecht. In dit onderzoek is er bewust gekozen voor een spreiding over provincies, aangezien provinciaal beleid wellicht van invloed kan zijn op de resultaten van de Q-studie. De tabel laat zien dat twee leeftijdscategorieën oververtegenwoordigd zijn. Zo hebben in totaal 7 respondenten uit de leeftijdscategorie 30-40 jaar aan het onderzoek deelgenomen. In de leeftijdscategorie van 50-60 jaar hebben in totaal 8 respondenten aan het onderzoek deelgenomen.

In totaal zijn 19 respondenten in dit onderzoek meegenomen. Onderzoek toont aan dat een klein aantal deelnemers niet van invloed is op de resultaten, mits de selectie op een goede manier heeft plaatsgevonden (Brown, 1980 in Jedeloo & Van Staa, 2009, p. 7). Aangezien deze selectie op een systematische manier heeft plaatsgevonden, wordt verwacht dat 19 respondenten voldoende is om te komen tot betrouwbare en valide onderzoeksresultaten.

3.2.3. De resultaten uit de pilot

In week 40 is gestart met de pilot voor de Q-studie. De deelnemers hebben gedurende het gesprek feedback gegeven op de stellingen en gereflecteerd op de gehanteerde methode. In tabel 3.5. worden enkele reacties van de respondenten weergegeven. De aanpassingen aan de hand van de pilot worden in de rechterkolom weergegeven. Een aantal stellingen sloten volgens de respondenten teveel aan bij de bestuurlijke leefwereld. Aangezien deze stellingen niet goed aansloten bij het concept van burgerinitiatieven, is in samenspraak met de respondenten gekozen voor een aanpassing van de stellingen 8, 15 en 19. Op deze manier wordt volgens de deelnemers aan de pilot beter aangesloten bij de taal van de respondenten en kon de ‘face validity’ worden vergroot. De oorspronkelijke stellingen voor deze pilot zijn te vinden in bijlage 3 en de aangepaste en definitieve stellingen staan in bijlage 4.

Tabel 3.5. Feedback pilot

	Feedback deelnemers pilot	Aanpassingen na pilot
III	“Deze vragenlijst sluit goed aan bij mijn werkzaamheden. Dit is precies waar ik mee bezig ben voor mijn werk. Het zet mij trouwens aan het denken dat ik binnenkort ook weer een prijsvraag moet gaan uitschrijven.”	Geen aanpassing gedaan
II	“Het is mij niet duidelijk wat je bedoeld met de term ‘incentive’.	Uitleg ‘incentive’ als ‘een schouderklopje vanuit een professional’.
	“Een aantal stellingen zijn wel heel erg gebaseerd op de bestuurlijke wereld. Je moet juist aansluiten bij de kracht van burgers”.	Samen met respondent B en C is gekozen voor een aanpassing van de stellingen 8, 15 en 19.
	“Het ontwikkelen van burgerschapscompetenties? Van zo’n zin krijg ik echt de kriebels.”	Het woord burgerschapscompetenties is uit de stellingen verwijderd.
	“Het is helder waar jouw onderzoek zich op richt. Ik ben erg benieuwd naar de resultaten.”	Geen aanpassing gedaan
I	“Ik vraag mij af of je iedereen zover krijgt om de tabel in te vullen. Het kostte best veel tijd. Mijn advies is om vooraf duidelijker te communiceren over deze methode.”	Geen aanpassing gedaan. Het invullen van de Q-sort heeft maximaal 45 minuten gekost. Andere respondenten vonden deze tijd niet belemmerend.
	“De tabel heb ik ingevuld met het idee van kleinschalige initiatieven in het achterhoofd. Ik kan mij voorstellen dat ik deze tabel anders zou invullen als ik aan een ander type initiatief zou denken”.	Geen aanpassing gedaan, want dit probleem is nauwelijks te voorkomen. Een geschikte hoeveelheid en soort respondenten kan dit gedeeltelijk opvangen.

3.2.4. De operationalisatie voor de Q-studie

In deze paragraaf worden de belangrijkste begrippen van de Q-studie uitgelegd. Deze operationalisatie heeft geresulteerd in 25 stellingen.

Een succesvol burgerinitiatief

In dit onderzoek is uitgegaan van een succesvol burgerinitiatief, indien professionals het groene initiatief van burgers beoordelen als een inhoudelijk succes, een bestuurlijk succes en/of een maatschappelijk succes (op basis van Denters, 2013b, p. 29). In dit onderzoek is nauw aangesloten bij de operationalisatie van Denters (2013b), aangezien deze operationalisatie al succesvol is toegepast in de praktijk. De validiteit van dit onderzoek kon hierdoor worden gewaarborgd. Bovendien bood deze operationalisatie de

mogelijkheid om een initiatief niet alleen te beoordelen in termen van de doelstelling van de initiatiefnemers, maar konden ook andere aspecten meegenomen worden. In het onderzoek is uitgegaan van de verwachtingen over in welke mate de inzet op het kapitaal van initiatiefnemers een bijdrage levert aan het inhoudelijke, bestuurlijke of maatschappelijke succes van groene burgerinitiatieven. De operationalisatie van het concept wordt in tabel 3.6. weergegeven.

Tabel 3.6: Het succes van burgerinitiatieven (op basis van Denters, et al., 2013b)

Inhoudelijk succes	Bestuurlijk succes	Maatschappelijk succes
Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan het bereiken van de doelen van de initiatiefnemers.	Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan een betere relatie tussen de burger en de organisatie	Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan de ontwikkeling van burgerschapscompetenties.
Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving	Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan besparingen voor de organisatie.	Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan een vergroting van de inspiratie van burgers.
	Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan een groter vertrouwen van burgers in de organisatie.	Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan leereffecten van leden van een burgerinitiatief.
		Indien wordt verwacht dat de inzet van de organisatie zal bijdragen aan meer saamhorigheid in de samenleving.

De inzet op economisch kapitaal

Wetenschappers maken gebruik van verschillende indicatoren om economisch kapitaal te meten (Wilson & Musick, 1997). De belangrijkste indicatoren van economisch kapitaal zijn; opleidingsniveau en de hoogte van het inkomen. Ook indicatoren als huisbezit of het inkomen van familieleden worden gebruikt om dit concept te meten (Bekkers, z.j.). Laatstgenoemde indicatoren worden wel in mindere mate gebruikt. Aangezien deze indicatoren niet tot nauwelijks te beïnvloeden zijn, is in dit onderzoek uitgegaan van een andere definitie van economisch kapitaal;

- *De inzet op de vergroting van de (financiële) middelen die mensen hebben om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen” (Bourdieu, 1986).*

In dit onderzoek zijn stellingen over economisch kapitaal gehanteerd die gericht zijn op de participatie van burgers (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006; Verba, Schlozman & Brady, 1995a; Denters, et al., 2013a). Deze indicatoren zijn onder te verdelen in twee dimensies, namelijk; financiële middelen en niet-financiële middelen. Zo kunnen organisaties bewonersbudgetten of vouchers verstrekken aan burgerinitiatieven (Verhoeven & Tonkens, 2011b). Bovendien kunnen materialen worden verschaft, zoals zaagmachines of scheppen (Denters, et al., 2013a).

In dit onderzoek zijn vier verwachtingen geformuleerd over de relatie tussen de inzet op het economisch kapitaal van initiatiefnemers en de mate van het succes van het groene burgerinitiatief. Deze verwachtingen worden in tabel 3.7. weergegeven. De respondenten hadden de mogelijkheid om te antwoorden op een 7-puntsschaal op de Q-sorttabel, lopend van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens.

Tabel 3.7. Operationalisatie van de inzet op economisch kapitaal

Conceptuele definitie	De operationalisatie (= de stellingen)	Antwoordopties
De inzet op de vergroting van de (financiële) middelen die individuen hebben om macht en invloed in de samenleving uit te oefenen.	Stelling 1: Het verschaffen van subsidies of andere financiële ondersteuning aan groene burgerinitiatieven zorgt ervoor dat de doelen van deze initiatieven gemakkelijker bereikt kunnen worden Stelling 2: Het bieden van subsidies of andere financiële ondersteuning aan groene burgerinitiatieven leidt tot een betere relatie tussen de leden van het initiatief en de subsidieverlenende organisatie. Stelling 3: Het verschaffen van materialen aan groene burgerinitiatieven zorgt voor een toenemende motivatie van initiatiefnemers om zich in te zetten voor de leefomgeving. Stelling 4: Door subsidies of andere financiële ondersteuning te bieden, kunnen initiatiefnemers gemakkelijker een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.	Opties Q-sort: O Helemaal mee oneens O Mee oneens O Een beetje mee oneens O Niet mee eens, niet mee eens O Een beetje mee eens O Mee eens O Helemaal mee eens

De inzet op sociaal kapitaal

De inzet op sociaal kapitaal is in dit onderzoek gedefinieerd als:

- *“De inzet op de vergroting van de kwaliteit van de sociale relaties en netwerken die individuen in staat stellen om macht en invloed uit te oefenen in de samenleving” (Portes; 1998; Bourdieu, 1986).*

In de wetenschappelijke literatuur bestaat geen eenduidige operationalisatie van het begrip sociaal kapitaal (Szreter & Woolcock, 2004). Wetenschappers maken gebruik van uiteenlopende indicatoren om het concept te meten. Zo wordt het begrip sociaal kapitaal vaak geoperationaliseerd aan de hand van individuele kenmerken, zoals de mate van kerkbezoek, religieuze verbondenheid, aantal kinderen per huishouden of lidmaatschap van verenigingen (Putnam, 1995; Bourdieu, 1986). Deze veelheid aan indicatoren kan voor wetenschappers verwarrend werken (Stone & Hughes, 2002). Bovendien is het niet tot nauwelijks mogelijk om het sociaal kapitaal van individuen te vergroten (Fukuyama, 2001, p. 7). Om deze reden zijn in dit onderzoek andere indicatoren gebruikt om het begrip sociaal kapitaal te operationaliseren.

In dit onderzoek is het concept sociaal kapitaal om deze reden geoperationaliseerd aan de hand van wetenschappelijke literatuur over burgerinitiatieven. In deze literatuur staan drie soorten sociaal kapitaal centraal. Deze vormen zijn; verbindend sociaal kapitaal, overbruggend sociaal kapitaal en linking sociaal kapitaal (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006; Poortinga 2012; Putnam, 2000). Deze vormen van kapitaal worden over het algemeen gemeten op individueel niveau, maar zijn makkelijk om te zetten in stellingen gericht op organisaties.

In dit onderzoek zijn zeven verwachtingen geformuleerd over de relatie tussen de inzet op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers en de mate van het succes van het groene burgerinitiatief. Deze verwachtingen worden in tabel 3.8. weergegeven. De respondenten hadden de mogelijkheid om te antwoorden op een 7-puntsschaal op de Q-sorttabel, lopend van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens. Aangezien dicht bij de operationalisatie van Poortinga (2012) is aangesloten, wordt verwacht dat de stellingen

een betrouwbaar beeld geven van “de inzet op sociaal kapitaal”.

Tabel 3.8. De operationalisatie van de inzet van sociaal kapitaal

Conceptuele definitie	Dimensie	De operationele definitie (= de stellingen)	Antwoordopties
De inzet op de vergroting van de kwaliteit van de sociale relaties en netwerken die individuen in staat stellen om macht en invloed uit te oefenen in de samenleving	De inzet op bindend sociaal kapitaal	Stelling 5: Door het ondersteunen van de trekker(s) van een groen burgerinitiatief (in het geval van frictie tussen leden van het initiatief), kan gemakkelijker een bijdrage worden geleverd aan de kwaliteit van de leefomgeving Stelling 6: Door het ondersteunen van de trekker(s) van een groen burgerinitiatief (ter vergroting van het vertrouwen tussen de leden van het initiatief), kunnen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.	Opties Q-sort: O Helemaal mee oneens O Mee oneens O Een beetje mee oneens O Niet mee eens, niet mee oneens O Een beetje mee eens O Mee eens O Helemaal mee eens
	De inzet op overbruggend sociaal kapitaal	Stelling 7: Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met andere groene burgerinitiatieven ontstaan diverse leereffecten voor de initiatiefnemers. Stelling 8: Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met andere groene burgerinitiatieven, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt. Stelling 9: Het organiseren van een netwerkbijeenkomst waarbij meerdere groene burgerinitiatieven centraal staan, zal zorgen voor inspiratie voor leden van een burgerinitiatief.	
	De inzet op linking sociaal kapitaal	Stelling 10: Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met relevante organisaties en/of professionals, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt. Stelling 11: Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met relevante organisaties en/of professionals, kan gemakkelijker een bijdrage worden geleverd aan de kwaliteit van de leefomgeving.	

De inzet op menselijk kapitaal

De inzet op menselijk kapitaal is in dit onderzoek gedefinieerd als;

- *“Het bieden van educatie, training en advies aan actoren om de menselijke vaardigheden, ervaringen en kennis van actoren te vergroten”*(Coleman, 1988).

Onderzoek toont aan dat de indicator opleiding het meest wordt gebruikt om het begrip menselijk kapitaal te meten (McPherson & Rotolo, 1996, p. 181). Andere indicatoren die worden gebruikt om het menselijk kapitaal van burgers te meten zijn de hoogte van het inkomen of de mate van gezondheid (Wilson & Musick, 1997; Bekkers, z.j.). In sommige gevallen wordt de mate van menselijk kapitaal geschat aan de hand van de beroepsstatus van individuen (Clary & Snyder, 1991).

Deze indicatoren zijn nauwelijks te beïnvloeden. Om deze reden zijn in dit onderzoek andere indicatoren gebruikt voor de operationalisatie van menselijk kapitaal. Zo zijn in dit onderzoek vijf verwachtingen geformuleerd over de relatie tussen de inzet op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers en de mate van het succes van het groene burgerinitiatief. Deze verwachtingen worden in tabel 3.9 weergegeven. De respondenten hadden de mogelijkheid om te antwoorden op een 7-puntsschaal op de Q-sorttabel, lopend van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens.

Tabel 3.9. De operationalisatie van de inzet op menselijk kapitaal

Conceptuele definitie	De operationele definitie (= de stellingen)	Antwoordopties
Het bieden van educatie, training en advies aan actoren, om de menselijke vaardigheden, ervaringen en kennis van actoren te vergroten	Stelling 12: Door aan groene initiatiefnemers uit te leggen hoe (bestuurlijke) organisaties afwegingen maken, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt. Stelling 13: Door het geven van inhoudelijk advies aan de leden van een groen burgerinitiatief, wordt het gemakkelijker om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving. Stelling 14: Groene burgerinitiatieven die beschikken over een diversiteit aan capaciteiten (de ene vrijwilliger heeft kennis van PR, terwijl de andere vrijwilliger kennis heeft van de organisatie van activiteiten), zijn beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. Stelling 15: Een groen burgerinitiatief die wordt ondersteund door een professional is beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving. Stelling 16: Het aanbieden van cursussen aan leden van een groen burgerinitiatief (bijvoorbeeld snoeicursussen), zorgt ervoor dat het initiatief een grotere bijdrage zal leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.	Opties Q-sort: O Helemaal mee oneens O Mee oneens O Een beetje mee oneens O Niet mee eens, niet mee oneens O Een beetje mee eens O Mee eens O Helemaal mee eens

De inzet op symbolisch kapitaal

De inzet op symbolisch kapitaal is in dit onderzoek gedefinieerd als;

- *“Het stimuleren van de eer, prestige of erkenning van individuen ter versterking van de reputatie (Bourdieu, 1996).*

Om deze eer, prestige of erkenning te verkrijgen kunnen organisaties op diverse manieren waardering of prijzen bieden aan initiatiefnemers (Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006, p. 64). In dit onderzoek worden om deze reden vijf verwachtingen geformuleerd over de relatie tussen de inzet op het symbolisch kapitaal van initiatiefnemers en de mate van het succes van het groene initiatief. Deze verwachtingen

worden in tabel 3.10 weergegeven. De respondenten hadden de mogelijkheid om te antwoorden op een 7-puntsschaal op de Q-sorttabel, lopend van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens.

Tabel 3.10. De operationalisatie van de inzet op symbolisch kapitaal

Conceptuele definitie	De operationele definitie (= de stellingen)	Antwoordopties
Het stimuleren van de eer, prestige of erkenning van individuen ter versterking van de reputatie.	Stelling 17: Het bieden van prijzen, speldjes en penningen zorgt voor een verbetering van de relatie tussen de initiatiefnemers en de prijsverlenende organisatie. Stelling 18: Door waardering uit te spreken richting de leden van een groen burgerinitiatief, kan de relatie tussen de initiatiefnemers en de organisatie verbeteren. Stelling 19: Het bieden van een ‘incentive’ aan leden van een groen burgerinitiatief zorgt ervoor dat de doelen van het initiatief eerder worden bereikt. Stelling 20: Door groene burgerinitiatieven te ondersteunen in het verkrijgen van (media)aandacht, zal de relatie tussen de initiatiefnemers en de organisatie verbeteren. Stelling 21: Het bieden van waardering aan leden van een groen burgerinitiatief, zorgt ervoor dat burgers zich meer gaan inzetten om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.	Opties Q-sort: O Helemaal mee oneens O Mee oneens O Een beetje mee oneens O Niet mee eens, niet mee oneens O Een beetje mee eens O Mee eens O Helemaal mee eens

De inzet op cultureel kapitaal

De inzet op cultureel is in dit onderzoek gedefinieerd als;

- “De inzet op de voorkeuren van burgers voor het helpen van anderen” (Wilson & Musick, 1997, p. 694).

In dit onderzoek zijn vier verwachtingen geformuleerd over de relatie tussen de inzet op het cultureel kapitaal van initiatiefnemers en de mate van het succes van het groene

burgerinitiatief. Deze verwachtingen worden in tabel 3.11 weergegeven. De respondenten hadden de mogelijkheid om te antwoorden op een 7-puntsschaal op de Q-sorttabel, lopend van helemaal mee oneens tot helemaal mee eens.

Tabel 3.11. De operationalisatie van de inzet op cultureel kapitaal

Conceptuele definitie	De operationele definitie (= de stellingen)	Antwoordopties
De inzet op de voorkeuren van burgers voor het helpen van anderen.	Stelling 22: Groene burgerinitiatieven met een representatieve samenstelling (bijvoorbeeld; een mix van oud/jong, man/vrouw, autochtoon/allochtoon) zijn beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. Stelling 23: Indien organisaties aansluiten bij de inhoudelijke motivatie van groene initiatiefnemers (“het oplossen van maatschappelijke problemen en het doorvoeren van verbeteringen”), zal de relatie tussen de organisaties en de initiatiefnemers worden verbeterd. Stelling 24: Indien organisaties rekening houden met de sociale motieven van initiatiefnemers (“het is leuk en interessant om met anderen actief te zijn”), zullen de doelen van het groene initiatief eerder worden bereikt. Stelling 25: Door aan te sluiten bij de persoonlijke motieven van initiatiefnemers (“het opdoen van nieuwe contacten of het leren van nieuwe vaardigheden”), zullen de doelen van het groene initiatief eerder worden bereikt.	Opties Q-sort: O Helemaal mee oneens O Mee oneens O Een beetje mee oneens O Niet mee eens, niet mee oneens O Een beetje mee eens O Mee eens O Helemaal mee eens

3.2.5. De analyse van de Q-studie

De 19 ingevulde Q-sorts en bijbehorende stellingen zijn na afloop van de interviews ingevoerd in het programma PQmethod 2.35. In bijlage 1 worden deze individuele ingevulde Q-sorts weergegeven. Vervolgens is gekozen voor een centroid-factoranalyse op basis van Brown. Aan de hand van deze factoranalyse zijn groepen van deelnemers geïdentificeerd die de set van stellingen op een vergelijkbare manier hebben gesorteerd. Dit heeft geresulteerd in 7 clusters van perspectieven. Deze clusters bevatten een groep respondenten met gelijksoortige gezichtspunten, gevoelens en ervaringen in relatie tot

het onderwerp van studie. In dit onderzoek tonen de clusters van perspectieven (ook wel profielen genoemd) aan in welke mate de professionals verwachten dat de verschillende vormen van kapitaal bijdragen aan het succes van groene initiatieven.

Vervolgens is gekozen voor een varimax factorrotatie om de meningen van respondenten op een andere manier te bekijken. Aan de hand van deze varimax factorrotatie is geëxperimenteerd met het aantal clusters om recht te doen aan de resultaten van dit onderzoek. Onderzoek toont namelijk aan dat er een risico op overlap bestaat tussen de clusters, indien teveel clusters in het onderzoek worden meegenomen. De resultaten van het onderzoek zijn hierdoor lastiger te interpreteren en worden vertroebeld. Bij het te strikt inperken van het aantal clusters bestaat het risico dat er geen recht wordt gedaan aan de diversiteit van de data. Om deze reden zijn in dit onderzoek de volgende criteria gehanteerd om het geschikte aantal clusters te achterhalen;

- Alleen clusters met een eigenwaarde groter dan 1 zijn in het onderzoek meegenomen.
- Alleen clusters met twee flagging factors zijn in het onderzoek meegenomen. Deze flagging factors geven aan in welke mate de respondent zich heeft geïdentificeerd met het bijbehorende cluster. Respondenten met een factorlading van 0.42 of hoger zijn in dit onderzoek aangeduid als flagging factor.
- Er moesten zo min mogelijk confounders in de verzamelde data zitten. Dit zijn respondenten die een hoge factorlading hadden op meerdere clusters en bij meerdere clusters als flagging factor zijn aangemerkt.
- Er moesten minder dan 5 non-leaders in de data zitten. Dit zijn respondenten die op geen enkel cluster een hoge factorlading hadden.
- Er moest een lage correlatie tussen de verschillende clusters zitten. In dit onderzoek is uitgegaan van een lage correlatie bij een correlatie tussen de $r = -0.35$ en $r = +0.35$. Bij lage correlaties verschillen de clusters van perspectieven ‘voldoende’ van elkaar en zijn de resultaten beter te interpreteren. Hoge correlaties duiden daarentegen op soortgelijke en gedeeltelijk overlappende clusters.
- Er moest een duidelijke verdeling van de verschillende typen kapitaal over de Q-sort zijn. Dit was nodig om de geformuleerde hypothesen uit dit onderzoek te kunnen aannemen of verwerpen.

De clusters van perspectieven die aan bovenstaande voorwaarden hebben voldaan zijn in het vervolg van het onderzoek meegenomen. PQmethod 2.35 heeft vervolgens op basis van Z-scores een ideale Q-sort voor elk cluster bepaald. Respondenten die 100% op een cluster laden, zouden de kaartjes precies zo sorteren als in de weergegeven Z-score. In tabel 3.12. wordt een fictief voorbeeld gegeven van een ideale Q-sort. De kenmerkende uitspraken in het onderzoek zijn te herkennen doordat respondenten deze stellingen aan het uiteinde van de Q-sorts neerleggen (dus op de scores -3,-2 of op +2, +3). Deze kenmerkende uitspraken zijn interessant, aangezien deze uitspraken het beste de mening van de respondenten binnen het cluster weergeven.

Tabel 3.12. Een fictieve ideale Q-sort

Helemaal mee oneens			Helemaal mee eens			
-3	-2	-1	0	1	2	3
1	3	6	10	17	21	24
2	4	7	11	18	22	25
	5	8	12	19	23	
		9	13	20		
			14			
			15			
			16			

Om de hypothesen uit hoofdstuk 2 te kunnen aannemen of verwerpen zijn stellingen die behoren tot één specifiek type kapitaal met kleur gemarkeerd. Op deze manier is inzicht ontstaan in de ordening van de typen kapitaal over de Q-sort. Indien één type kapitaal voornamelijk is geordend bij de scores +2 en +3 is deze bovenaan de rangordening geplaatst. Indien één type kapitaal voornamelijk is geordend bij de scores -2 en -3 is deze onderaan de rangordening geplaatst. De uiteindelijke rangordening is vergeleken met de hypothesen uit hoofdstuk 2. Op basis van deze vergelijking zijn de hypothesen uit dit onderzoek aangenomen of verworpen. De citaten die in hoofdstuk 4 worden gegeven laten de interpretatie van de ordening zien en bieden verduidelijking bij de rangordening. Op deze manier zijn bovendien de motieven voor de ordening inzichtelijk gemaakt.

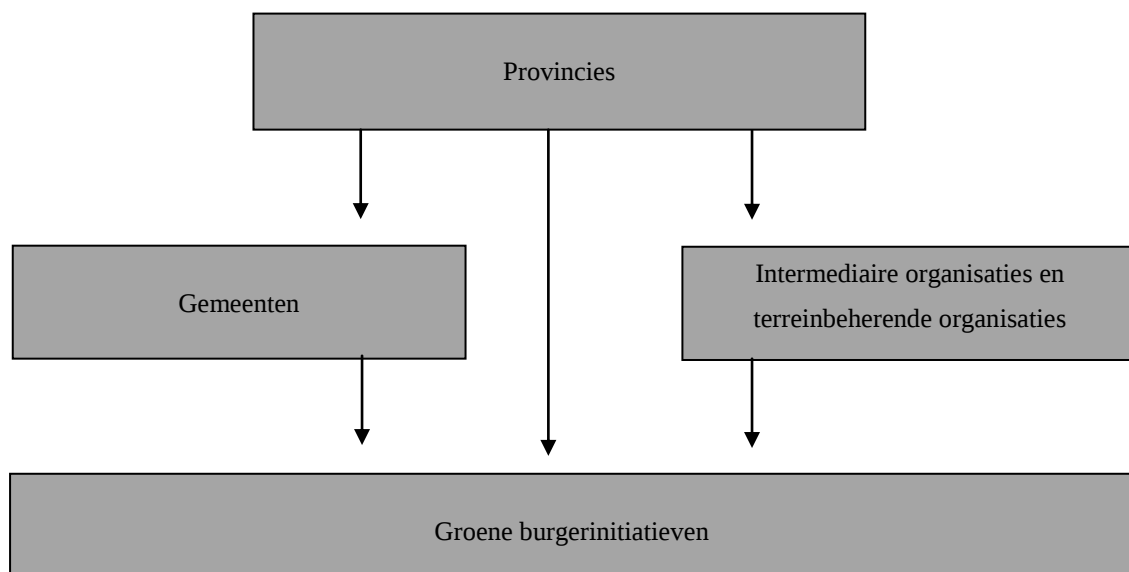
3.3. De gestructureerde documentenanalyse

3.3.1. De selectie voor de documentenanalyse

Om de hypothesen uit hoofdstuk 2 te toetsen wordt gebruik gemaakt van een gestructureerde documentenanalyse. Deze documentenanalyse toont aan in welke mate organisaties in documenten aandacht besteden aan de vergroting van het kapitaal van groene initiatiefnemers. In de analyse van deze documenten wordt aandacht besteed aan de relatieve mate waarin de vijf vormen van kapitaal in de documenten voorkomen. Dit betekent dat de vormen van kapitaal ten opzichte van elkaar worden gewogen.

In dit onderzoek is gekozen om documenten uit verschillende organisaties mee te nemen, zodat een meer volledig beeld ontstaat van de inzet van organisaties op het kapitaal van groene initiatiefnemers. De documenten geven inzicht in de theoretische inzet op het kapitaal van groene initiatiefnemers. De daadwerkelijke inzet op het kapitaal van de initiatiefnemers kan verschillen van deze theoretische inzet. Toch is de verwachting dat de documentenanalyse wel inzicht geeft in de nadruk die organisaties leggen op de vijf vormen van kapitaal. Er zijn in de praktijk drie soorten organisaties die ondersteuning bieden aan groene initiatiefnemers. Deze worden in figuur 3.13. weergegeven.

Figuur 3.13. De ondersteuningsstructuur bij groene burgerinitiatieven

De documentenselectie sluit aan bij de selectie van organisaties aan de Q-studie. In dit onderzoek worden in totaal 19 organisaties meegenomen; 6 gemeenten, 12 verschillende intermediaire/terreinbeherende organisaties en 1 provincie. Door aan te sluiten bij de selectie van de Q-studie wordt het gemakkelijker om de resultaten van beide methoden te vergelijken.

De documenten uit de documentenanalyse zijn gekozen aan de hand van verschillende inhoudelijke criteria. Het eerste criterium is dat de documenten informatie moesten geven over de ondersteuning aan burgerinitiatieven. Aan de hand van dit criterium is gebruik gemaakt van een analyse van coalitieakkoorden, (burger)jaarverslagen en documenten over het beleid omtrent participatie van burgers. Het was niet mogelijk om één type document te analyseren, aangezien de verschillende organisaties op diverse manieren rapporteren. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor betrouwbaarheid van de analyse. Echter, het is wel noodzakelijk om verschillende documenten te analyseren, aangezien de validiteit van het onderzoek hierdoor beter wordt gewaarborgd.

Het tweede criterium was dat de documenten in de periode 2010-2014 zijn gepubliceerd. Er is gekozen voor de periode van de afgelopen vijf jaar, aangezien onderzoek van deze documenten de meeste recente informatie oplevert over de inzet op kapitaal. Onderzoek naar burgerinitiatieven is in het laatste decennia veranderd. Zo is de rol van burgers door de jaren heen groter geworden. Om deze reden is het noodzakelijk om voor de analyse recente documenten te raadplegen.

In totaal zijn 50 documenten geanalyseerd. Dit betekent dat per organisatie gemiddeld 2,6 documenten zijn gebruikt. In bijlage 5 worden deze geselecteerde documenten weergegeven. De documenten zijn op twee manieren geselecteerd. Ten eerste is gebruik gemaakt van de websites van de verschillende organisaties. Op deze websites is gezocht naar de jaarverslagen van 2010 tot 2014. Sommige organisaties hebben niet alle jaarverslagen binnen deze periode op de website gepubliceerd. Het gevolg is dat deze jaarverslagen niet in de documentenanalyse zijn meegenomen. Bij gemeentelijke instellingen is gezocht naar het coalitieakkoord van 2014-2018, aangezien dit document informatie bevat over hoe gemeenten willen omgaan met burgerinitiatieven in de

komende coalitieperiode. Ten tweede is gebruik gemaakt van documenten die door respondenten aan de Q-studie zijn aangedragen. Acht van de 50 documenten zijn op deze manier in het onderzoek meegenomen. Er is gekozen om deze documenten in het onderzoek mee te nemen, aangezien deze documenten specifiek gericht zijn op de ondersteuning aan burgerinitiatieven. De verwachting is dat het aantal van in totaal 50 documenten voldoende is om te komen tot betrouwbare en valide resultaten.

3.3.2. De dataverzameling voor de documentenanalyse

Om de data voor de documentenanalyse te verzamelen, is allereerst binnen documenten gezocht op de steekwoorden burgerinitiatief en initiatief. Dit leverde in nagenoeg alle documenten een resultaat op. Echter, in 6 documenten kwam de definitie van het burgerinitiatief niet overeen met de definitie die in dit onderzoek werd gehanteerd. Zo gingen deze documenten uit van het initiatief vanuit de overheid of een andere organisatie in plaats van het initiatief vanuit burgers. Deze documenten zijn niet in het onderzoek meegenomen, aangezien dit niet bij de bottom-up aanpak van dit verslag past. Deze documenten tellen dan ook niet mee in de 50 documenten van de analyse.

De tweede stap in de dataverzameling was het ordenen van de verschillende vormen van kapitaal. Er is een rangordening gemaakt om aan te geven in welke mate in de documenten aandacht werd besteed aan de verschillende vormen van kapitaal. Dit maakte het mogelijk om de hypothesen uit hoofdstuk 2 aan te nemen of te verwerpen.

3.3.3. De operationalisatie voor de documentenanalyse

Om de documenten te analyseren is een operationalisatieschema gemaakt. Dit schema wordt in tabel 3.14. weergegeven. Door gebruik te maken van dit schema is elk document op dezelfde manier geanalyseerd. Dit zorgt voor een vergroting van de betrouwbaarheid. De indicatoren sluiten bovendien voor een groot gedeelte aan bij de operationalisatie uit de Q-methode (§3.2). Dit zorgt ervoor dat het gemakkelijker wordt om beide methoden met elkaar te vergelijken.

Tabel 3.14. Operationalisatieschema documenten

Vorm kapitaal	Indicatoren	Aantal punten
Economisch kapitaal	1. Het bieden van subsidies of andere financiële ondersteuning	<u>Relatieve score:</u> Minimaal 0 punten Maximaal 10 punten
	2. Het verschaffen van materialen aan groene initiatiefnemers (bijvoorbeeld gereedschappen, zaagmachines en grasmaaiers)	
Sociaal kapitaal	3. Het organiseren van een netwerkbijeenkomst voor groene initiatiefnemers	
	4. Het verwijzen van initiatiefnemers naar organisaties en/ of professionals	
	5. Het verbinden van groene initiatiefnemers	
	6. Het vergroten van de sociale cohesie binnen het initiatief	
Menselijk kapitaal	7. Het vergroten van de capaciteiten en de kennis van initiatiefnemers	
	8. Het aanbieden van cursussen (bijvoorbeeld snoeicursussen)	
	9. Het geven van inhoudelijk advies aan groene initiatiefnemers	
	10. Uitleg over bestuurlijke procedures	
Symbolisch kapitaal	11.Het bieden van waardering aan groene initiatiefnemers	
	12. Het ondersteunen in het verkrijgen van media-aandacht	
	13. Het bieden van een ‘incentive’ (bijvoorbeeld een wethouder op bezoek bij het groene initiatief)	
	14. Het bieden van prijzen, speldjes en penningen aan groene initiatieven	
Cultureel kapitaal	15. Inzetten op een representatieve samenstelling binnen groene initiatieven	
	16. Aansluiten bij burgers die nieuwe contacten willen krijgen of nieuwe vaardigheden willen leren	
	17. Aansluiten bij burgers die het leuk en interessant vinden om een groen burgerinitiatief te starten	
	18. Aansluiten bij burgers die graag maatschappelijke problemen willen oplossen en verbeteringen willen doorvoeren	
In totaal 10 punten		

De indicatoren zijn geselecteerd door gebruik te maken van wetenschappelijke literatuur omtrent burgerinitiatieven (Denters, et al, 2013; Cuthill & Fien, 2005; Bakker, et al., 2012; Hurenkamp, Tonkens & Duyvendak, 2006). In deze artikelen is gezocht naar de manieren waarop organisaties inzetten op het kapitaal van groene initiatiefnemers. Deze

vormen van ondersteuning zijn gekoppeld aan een specifieke vorm van kapitaal. Zo is bijvoorbeeld gekeken bij welke vorm van kapitaal het ‘bieden van een incentive’ het beste bij past. Zo is ervoor gekozen om deze bij symbolisch kapitaal te plaatsen, aangezien deze eer en prestige aan een initiatiefnemers toebedeeld.

Nadat de indicatoren zijn ontwikkeld, zijn ze gecontroleerd en aangepast na een bijeenkomst over groene burgerinitiatieven in het najaar van 2015 in Culemborg. In deze bijeenkomst hebben initiatiefnemers verteld over hun ervaringen bij het starten van het groene burgerinitiatief. Dit heeft voor aanvullende indicatoren gezorgd. Bovendien zijn sommige indicatoren aangepast door beter aan te sluiten bij de ‘face validity’, ofwel de taal van de doelgroep. Uiteindelijk zijn de volgende aanpassingen gedaan;

- *De toevoeging: Het bieden van gereedschappen, zaagmachines en grasmaaiers aan initiatiefnemers.*
- *De toevoeging: Een wethouder op bezoek (als vorm van symbolisch kapitaal).*
- *Aanpassing: Aanpassing van het woord bestuurlijke processen naar bestuurlijke procedures.*

3.3.4. De analyse van de documentenanalyse

In totaal waren per document 10 punten te verdelen over de vijf vormen van kapitaal. De punten zijn verdeeld aan de hand van het operationalisatieschema. Zo is gekeken in welke mate deze indicatoren in de documenten werden genoemd, waarbij de score 0 staat voor totaal geen benoeming van één type kapitaal binnen het document en de score 10 indien aan slechts één type kapitaal aandacht werd besteed. Dit betekent bijvoorbeeld dat als er alleen werd gesproken over de term netwerkbijeenkomst een totaalscore van 10 punten is toebedeeld aan sociaal kapitaal en 0 punten aan de andere vier vormen van kapitaal. Het gaat in de gestructureerde documentenanalyse dus om een relatieve score op de verschillende vormen van kapitaal. Indien in het document evenveel aandacht werd besteed aan alle vijf de vormen van kapitaal hebben alle vormen van kapitaal 2 punten gekregen. Na de analyse van de afzonderlijke documenten zijn alle punten bij elkaar opgeteld. In totaal zijn 50 documenten x 10 punten= 500 punten verdeeld. Deze puntverdeling heeft aangetoond in welke mate organisaties inzetten op een specifieke vorm van kapitaal. De vorm van kapitaal met het meeste aantal punten is bovenaan de rangordening geplaatst. De vorm van kapitaal met het minste aantal punten is onderaan de rangordening geplaatst. Aan de hand van deze ordening is een vergelijking gemaakt

met de hypothesen uit hoofdstuk 2. Op basis daarvan zijn de hypothesen aangenomen of verworpen.

4. De resultaten van de Q-studie

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de Q-studie weergegeven. Ten eerste worden aan de hand van de voorwaarden uit paragraaf 3.3.5. het definitieve aantal clusters van perspectieven bepaald (§4.1). Vervolgens worden deze clusters nader beschreven (§4.2) en (§4.3). Aan de hand van citaten worden de motieven achter de ordening inzichtelijk gemaakt. In deze paragrafen wordt ook aangegeven of de hypothesen uit hoofdstuk 2 worden aangenomen of verworpen. Ten slotte worden de overeenkomsten en verschillen tussen profiel 1 en profiel 2 beschreven, om meer inzicht te krijgen in de interpretatie van de profielen (§4.4).

4.1. Het onderscheiden van clusters van perspectieven

In paragraaf 3.3.5. zijn voorwaarden genoemd om het aantal clusters van perspectieven te achterhalen. Aan de hand van deze voorwaarden kunnen in dit onderzoek 2 clusters of 2 profielen worden onderscheiden. Deze profielen bevatten een groep respondenten met gelijksoortige gezichtspunten, gevoelens en ervaringen ten aanzien van de relatie tussen het vergroten van het kapitaal van initiatiefnemers en het succes van groene initiatieven.

Deze 2 profielen hebben een eigenwaarde die groter is dan 1. Bovendien bevatten deze profielen ten minste 2 respondenten met een factorlading hoger dan 0.42. In dit onderzoek zijn geen confounders gevonden. Geen enkele respondent had een hoge factorlading op meerdere clusters, waardoor op basis hiervan geen respondenten uit het onderzoek moesten worden verwijderd. In tegenstelling tot deze confounders zijn in dit onderzoek wel vier non-leaders gevonden. Er is toch gekozen om deze non-leaders mee te nemen in het onderzoek, aangezien anders relevante data verloren zou gaan. De twee clusters van perspectieven uit dit onderzoek voldeden bovendien aan de voorwaarde van een lage correlatie. De correlatie tussen cluster 1 en cluster 2 was $r = 0.3247$.

In tabel 4.1. worden de factorladingen van de respondenten op profiel 1 en profiel 2 weergegeven. Deze factorladingen tonen aan in welke mate respondenten zich met de profielen identificeren. Een factorlading hoger dan 0.42 is in deze tabel gemarkeerd met een X. De tabel laat zien dat 7 respondenten zich het beste met profiel 1 identificeren (verklaarde variantie van 18%) en 2 respondenten zich het beste met profiel 2

identificeren (verklaarde variantie van 10%). In een normale factoranalyse zou deze verklaringskracht laag zijn. Onderzoek toont aan dat deze verklaringskracht wel voldoende is voor een Q-studie (Van Exel & De Graaf, 2005). In de volgende paragrafen worden deze profielen nader beschreven.

Tabel 4.1

Factorloadingen onderzoek groene burgerinitiatieven

Q-sort	Profiel 1	Profiel 2
1. Resp_A	0.5292 X	-0.0368
2. Resp_B	0.3355	0.2842
3. Resp_C	-0.1316	-0.0514
4. Resp_D	0.1939	0.5929 X
5. Resp_E	0.1695	0.0234
6. Resp_F	0.6588 X	0.3210
7. Resp_G	0.7744 X	0.1168
8. Resp_H	-0.0108	0.7513 X
9. Resp_I	0.5041 X	0.3974
10. Resp_J	0.3511	0.2562
11. Resp_K	0.1802	0.3355
12. Resp_L	-0.0372	0.0902
13. Resp_M	0.5227 X	-0.0675
14. Resp_N	0.1516	0.0238
15. Resp_O	0.1486	0.3127
16. Resp_P	0.8701 X	0.3995
17. Resp_Q	0.2164	0.2022
18. Resp_R	0.6290 X	0.2750
19. Resp_S	-0.2653	0.3849
Noot. Verklaarde variantie %	18	10

4.2. Profiel 1: Sociaal kapitaal

In deze paragraaf wordt beschreven hoe een respondent met 100% lading op profiel 1 de uitspraken zou ordenen. In tabel 4.2. wordt dit schematisch weergegeven. De cijfers verwijzen naar de stellingen in bijlage 4. De tabel toont aan hoe respondenten binnen profiel 1 verwachten dat de verschillende vormen van kapitaal leiden tot het succes van groene burgerinitiatieven. In de legenda staat aangegeven welke kleur staat voor het type kapitaal van initiatiefnemers. Aan de hand van de verdeling van de typen kapitaal over de Q-sorts kunnen de hypothesen uit hoofdstuk 2 worden aangenomen of verworpen.

Tabel 4.2. Ideale Q-sort cluster 1

Helemaal mee oneens				Helemaal mee eens			Legenda tabel 4.2.
-3	-2	-1	0	1	2	3	
14	20	7	16	6	11	22	Economisch kapitaal
12	24	5	21	15	9	3	Sociaal kapitaal
	23	17	8	18	2		Menselijk kapitaal
		10	1	25			Symbolisch kapitaal
			4				Cultureel kapitaal
			19				
			13				

4.2.1. De beschrijving van profiel 1

Tabel 4.2. toont aan dat respondenten die hoog laden op profiel 1 hoge scores hebben gegeven aan stellingen over de relatie tussen sociaal kapitaal en het succes van groene burgerinitiatieven. Zo zijn de stellingen 11, 9, 22 en 3 onder scores +2 en +3 geplaatst. Zo hebben;

- 4 Respondenten stelling 11 onder de scores +2 of +3 geplaatst.
- 8 Respondenten stelling 9 onder de scores +2 of +3 geplaatst.
- 9 Respondenten stelling 22 onder de scores +2 of +3 geplaatst.
- 5 Respondenten stelling 3 onder de scores +2 of +3 geplaatst.

Deze hoge verwachting van de inzet op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers werd in de interviews door meerdere respondenten benadrukt. Voornamelijk het leereffect dat kan worden behaald uit sociaal kapitaal werd door respondenten als belangrijk ervaren. Sociaal kapitaal kan volgens de respondenten ook bijdragen aan een toenemende motivatie om het burgerinitiatief voort te zetten en het kan ervoor zorgen dat er meer mankracht beschikbaar komt om het initiatief te ontplooien. De volgende citaten onderstrepen het belang van sociaal kapitaal;

Respondent E: *“Als ik kijk naar die samentuinen...Zo’n 1 of 2 keer per jaar proberen wij iets gezamenlijks te organiseren, waarbij al die initiatiefnemers van samentuinen bij elkaar komen. Soms doet de gemeente dat en dan merk ik wel dat daar een ontzettend motiverende factor vanuit gaat. Dat mensen leren van hoe doen jullie dit en hoe doen jullie dat... Dus gewoon mensen bij elkaar brengen en van elkaar laten leren en als je dus een bijeenkomst organiseert, moet je daar ook ruim de tijd voor in plannen”.*

Respondent M: *“Wat volgens mij ook heel belangrijk is, is dat wij ook ontmoetingsmomenten organiseren. Dat er momenten zijn dat mensen elkaar kunnen ontmoeten, dat mensen het met elkaar kunnen hebben over waar ze mee bezig zijn en het liefste dat wij ze kunnen koppelen als er zeg maar iets te vieren valt.”*

De deelnemers aan de Q-studie zijn ondanks de hoge scores op de Q-sort wel kritisch op het organiseren van netwerken om te komen tot succesvolle groene burgerinitiatieven. Zo geven de respondenten aan dat initiatiefnemers niet altijd zin en tijd hebben om deel te nemen aan een netwerkbijeenkomst. Bovendien wordt gewezen op het tijdelijke effect van deze bijeenkomsten. Dit kan met het volgende citaat worden geïllustreerd;

Respondent D: *“In principe kan het wel helpen als je groene initiatieven met elkaar in contact brengt. Alleen je moet het verwachte effect niet te groot maken. Wat ik in de praktijk vaak zie is dat initiatiefnemers zich in een klein wereldje begeven en weinig tijd hebben om te netwerken. Zij willen gewoon concrete acties ondernemen. Gewoon doen. Ik vraag mij eigenlijk af of je die koppeling tussen initiatieven überhaupt wel moet maken”.*

Naast de inzet op sociaal kapitaal hebben deze respondenten ook een hoge verwachting van het verstrekken van materialen aan initiatiefnemers (stelling 2). Dit is een vorm van economisch kapitaal van initiatiefnemers. In totaal hebben 3 respondenten aan stelling 2 de score +2 of +3 toegekend. Het verstrekken van materialen wordt beter ontvangen dan het bieden van subsidies of andere financiële ondersteuning. Respondenten vinden dit een duurzamer instrument. Zo worden subsidies vaak voor een korte termijn verschaft, bijvoorbeeld voor een periode van 3 jaar. Na deze periode valt de financiële ondersteuning weg en bestaat het risico dat het project stil valt. Het belang van materiële ondersteuning komt ook naar voren in de volgende uitspraak;

Respondent E: *“Ik zie dat het helpt als er wat geld en materialen zijn om een tuin op te starten. Daar zitten wel wat kosten in. Dus als je wat geld hebt en wat begincenten, dan wordt het wel makkelijker. Zeker*

bij het opstarten van een initiatief is het wel handiger. Dus vandaar dat wij als lokale club ook een klein geldpotje hebben.”

Respondenten die hoog laden op profiel 1 hebben lage scores gegeven aan stelling 14. Deze stelling gaat over representativiteit om tot succesvolle groene burgerinitiatieven te komen. In totaal hebben 9 respondenten stelling 14 geplaatst op de scores -2 of -3. Deze lage score kan worden verklaard aan de hand van twee argumenten. Het eerste argument is dat respondenten het vergroten van representativiteit niet de taak vinden van professionals, maar van burgers. Indien het burgerinitiatief geen behoefte heeft aan een representatieve samenstelling dan dienen professionals hier niet op te sturen zo luidt de verklaring. Dit argument komt ook naar voren in de volgende citaten;

Respondent L: *“Je moet representativiteit zeker niet als sturingsinstrument gebruiken. Indien een initiatief een bijdrage levert aan de leefomgeving, zullen andere groepen vanzelf aanhaken. Dan ontstaat er al snel een verbreding van het initiatief. Als mensen het niet willen, dan heeft het ook helemaal geen zin om daar op te sturen”.*

Respondent F: *“Representativiteit speelt in de stad meer dan op het platteland. In stedelijke gebieden zijn er veel meer partijen bij betrokken. Het ligt ook meer aan de behoeften die er zijn. Indien de behoefte is om representatief te zijn, dan moet je daar op inspelen, maar anders hoeft dat helemaal niet.”*

Het tweede argument is dat representativiteit niet per definitie bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven. Deze respondenten geven aan dat initiatieven met een niet-representatieve samenstelling ook succesvol kunnen zijn in het realiseren van het initiatief. Dit tweede argument wordt geïllustreerd in de volgende citaten;

Respondent P: *“Het maakt in principe niet uit of er sprake is van een representatieve samenstelling. Zo zijn 50-plus mannen prima in staat om bepaalde initiatieven uit te voeren”.*

Respondent D: *“Representativiteit kun je wel nastreven, want dat is wat je als gemeente toch wilt, maar het is niet altijd beter. Initiatieven met een traditionele samenstelling zijn net zo goed in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving”.*

Tabel 4.2. toont bovendien aan dat respondenten die hoog laden op profiel 1 kritisch zijn op de rol van de professional bij het faciliteren van groene burgerinitiatieven.

Respondenten die hoog laden op profiel 1 gaan voornamelijk uit van de eigen kracht van burgers en zien slechts een beperkte rol voor professionals weggelegd. Zo zijn de stellingen 23 en 24 aan de linkerkant van de Q-sort geplaatst. Zo hebben;

- 8 Respondenten stelling 23 onder de scores -2 of -3 geplaatst.
- 4 Respondenten stelling 24 onder de scores -2 of -3 geplaatst.

Respondenten wijzen voornamelijk op het risico van het overnemen van een burgerinitiatief door een professional. Dit kan zorgen voor demotivatie bij leden van het initiatief of zelfs leiden tot het stopzetten van het project. Bovendien wordt gewezen op het gevaar dat initiatiefnemers teveel gaan leunen op de professional en dat deze als trekker van het initiatief gaat functioneren. Bij het wegvallen van deze professional ontstaan er risico's over het voortbestaan van het burgerinitiatief. De volgende uitspraken zijn kenmerkend voor deze argumenten;

Respondent E: *“Organisaties en professionals hebben van nature de neiging om zo te doen van ‘wij weten hoe het moet, kom maar hier, dan gaan wij het doen’. Dus ze hebben de neiging om het initiatief over te nemen of in ieder geval het gevoel te geven aan initiatiefnemers te geven van ‘wij nemen het over’. Dan kunnen initiatiefnemers reageren van ‘wij gaan achterover hangen, lekker makkelijk’. Of; wij haken af.”*

Respondent C: *“Als je als professional het initiatief gaat overnemen, dan heb je de kans dat de groep heel erg op jou gaat leunen en dat jij alles organiseert en mensen erbij sleurt... Het gevaar is dat als deze professional wegvalt, het project niet meer werkt en wordt stopgezet”.*

Ten slotte zijn respondenten die hoog laden op profiel 1 kritisch op stelling 12. De verwachting is dat het verstrekken van subsidies of andere financiële ondersteuning juist niet zal bijdragen aan een betere relatie tussen de organisatie en de initiatiefnemers. In totaal hebben 12 respondenten stelling 12 dan ook onder de scores -2 of -3 geplaatst. Dit komt doordat organisaties vaak strikte subsidievoorwaarden hanteren waardoor de invloed van de initiatiefnemer wordt ingeperkt. Bovendien nemen de verwachtingen vanuit organisaties toe, indien er subsidies of andere financiële ondersteuning wordt geboden. Dit kan als volgt worden geïllustreerd;

Respondent P: *“Het bieden van subsidies leidt niet altijd tot een betere relatie. Sterker nog; vaak werkt het averechts. Als mensen subsidie krijgen, dan zie je vaak dat organisaties risicomijdend gaan werken. Vanuit risicomijdend gedrag wordt het geheel helemaal dichtgekaderd met allemaal regeltjes en voorwaarden waar de initiatiefnemers aan moeten voldoen. Dit mag niet, dat moet wel.... Daar krijg je vervolgens discussie over, want elk regeltje die je stelt, elke voorwaarde die je stelt leidt vaak tot een hele discussie. Die discussie kan juist leiden tot een slechtere relatie”.*

Respondent L: *“Een subsidie maakt je afhankelijk. Nu ligt het ook aan de ruimte die organisaties bieden. Vaak hanteren organisaties strikte voorwaarden bij het verschaffen van subsidies, die aansluiten bij eigen beleid. Bovendien bedenk zelf maar... Heb jij een goede relatie met je bank? Als organisatie word je vaak alleen gezien als een grote zak met geld”.*

4.2.2. De hypothesen en profiel 1

In tabel 4.3. wordt de rangordening van de verschillende vormen van kapitaal behorende bij profiel 1 weergegeven. In de rechterkolom wordt aangegeven of de hypothesen uit hoofdstuk 2 op basis van profiel 1 zijn aangenomen of verworpen.

Tabel 4.3. Rangordening kapitaal profiel 1

Kapitaal	Verwachting voor succes groene burgerinitiatief	De hypothesen
Sociaal	Draagt in de grootste mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven	H1= Verworpen
Economisch	Draagt in mindere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan sociaal kapitaal, maar in grotere mate dan menselijk kapitaal.	H2= Aangenomen H3= Aangenomen
Menselijk	Draagt in mindere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan economisch kapitaal, maar in grotere mate dan cultureel kapitaal.	H4= Verworpen
Cultureel	Draagt in mindere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan economisch kapitaal, maar in grotere mate dan symbolisch kapitaal	
Symbolisch	Draagt in de minste mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven	

De vergelijking van de rangordening met de hypothesen uit hoofdstuk 2 heeft geleid tot de volgende resultaten;

- Economisch kapitaal van initiatiefnemers draagt volgens de respondenten met een hoge lading op profiel 1 niet in grotere mate bij aan het succes van initiatieven dan de inzet op andere vormen van kapitaal. Profiel 1 toont aan dat de inzet op sociaal kapitaal het meest belangrijk wordt ervaren om te komen tot het succes van groene

initiatieven. Zo zijn 5 van de 7 stellingen over sociaal kapitaal aan de rechterkant van de Q-sort geplaatst. Hypothese 1 kan om deze reden worden verworpen.

- Sociaal kapitaal van initiatiefnemers wordt door respondenten met een hoge lading op profiel 1 gezien als de belangrijkste vorm om tot succesvolle groene initiatieven te komen dan het menselijk kapitaal van initiatiefnemers. Hypothese 2 kan om deze reden worden aangenomen.
- Menselijk kapitaal van initiatiefnemers wordt door respondenten met een hoge lading op profiel 1 gezien als een belangrijkere vorm om tot succesvolle groene initiatieven te komen dan het symbolisch kapitaal van initiatiefnemers. Hypothese 3 kan om deze reden worden aangenomen.
- Symbolisch kapitaal van initiatiefnemers wordt door respondenten met een hoge lading op profiel 1 niet gezien als een belangrijkere vorm om tot succesvolle groene initiatieven te komen dan het cultureel kapitaal van initiatiefnemers. Zo zijn 3 van de 5 stellingen over symbolisch kapitaal aan de linkerkant van de Q-sort geplaatst. Hypothese 4 kan om deze reden worden verworpen.

4.3. Profiel 2: Menselijk kapitaal

In tabel 4.4. wordt de ideale Q-sort voor cluster 2 weergegeven. De cijfers verwijzen naar de stellingen in bijlage 4. De kenmerkende stellingen voor cluster 2 zullen in deze paragraaf worden besproken. In de legenda staat aangegeven welke kleur staat voor het type kapitaal van initiatiefnemers.

Tabel 4.4. *Ideale Q-sort cluster 2*

Helemaal mee oneens				Helemaal mee eens		
-3	-2	-1	0	1	2	3
7	12	16	1	9	6	4
14	17	11	21	25	23	18
	10	15	22	8	24	
		5	19	3		
			2			
			20			
			13			

Legenda tabel 4.4.

- Economisch kapitaal
- Sociaal kapitaal
- Menselijk kapitaal
- Symbolisch kapitaal
- Cultureel kapitaal

4.3.1. De beschrijving van profiel 2

Tabel 4.4. toont aan dat respondenten met een hoge lading op profiel 2 een hoge score hebben gegeven aan het vergroten van de kennis en de capaciteiten van initiatiefnemers. De stellingen die gaan over de relatie tussen menselijk kapitaal en het succes van groene burgerinitiatieven zijn voornamelijk geordend aan de rechterkant van de Q-sort. Zo zijn de stellingen 23, 24, 4 en 18 allemaal onder de scores +2 of +3 geplaatst. Zo hebben;

- 2 Respondenten stelling 23 onder de scores +2 of +3 geplaatst.
- 4 Respondenten stelling 24 onder de scores +2 of +3 geplaatst.
- 5 Respondenten stelling 4 onder de scores +2 of +3 geplaatst.
- 7 Respondenten stelling 18 onder de scores +2 of +3 geplaatst.

De respondenten gaven aan dat het inzetten op de kennis van initiatiefnemers ervoor kan zorgen dat de continuïteit van groene initiatieven kan worden gewaarborgd. Bovendien ontvangen organisaties voornamelijk kennisvragen vanuit de initiatiefnemers en daar passen organisaties zich in de praktijk op aan. Het belang van de inzet op menselijk kapitaal komt in de volgende citaten naar voren;

Respondent M: *“Als je vanuit dat netwerk mensen enthousiast kunt maken om toch mee te doen, kijk dan ook van wat kunnen die mensen nou en wat niet. De ene heeft veel geld, de andere heeft veel tijd, de andere kan goed mensen overtuigen om mee te doen, de andere kent de wethouder en die weet wat voor een wethouder belangrijk is en kan ook gemakkelijk op dat niveau praten. Vanuit dat idee mensen enthousiast te maken en mensen mee te laten doen, probeer je te kijken van wat is er voor kennis en wat heb je nog nodig en daar als het ware specifiek op te scouten.”*

Respondent G: *“Wij proberen altijd een verscheidenheid aan leeftijden te krijgen. Vrouwen, verschillende leeftijden, een grotere diversiteit... Van daaruit kijken wij ook van wat heb je nu eigenlijk nodig voor jouw initiatief. En wat voor kennis en kunde is er nu al beschikbaar binnen jouw netwerk.”*

Respondenten die hoog laden op profiel 2 hebben bovendien een hoge score gegeven aan stelling 6. Deze stelling geeft aan dat het bieden van waardering aan initiatiefnemers ervoor kan zorgen dat zij zich meer gaan inzetten voor de kwaliteit van de leefomgeving. In totaal hebben 7 respondenten de score +2 of +3 aan stelling 6 toegekend. Deze hoge score voor stelling 6 is opvallend, aangezien andere stellingen die te maken hebben met

het motiveren en waarderen van initiatiefnemers minder positief worden beoordeeld door de respondenten. De volgende uitspraak ondersteunt deze hoge score van stelling 6;

Respondent N: *“Initiatieven moeten kunnen aankloppen en wij kunnen dan waardering bieden en tussentijdse successen mee vieren. Stimuleren dat ze dat doen en ze daarbij helpen en soms ook ongevraagd een schouderklopje geven.. Zo van hartstikke goed idee!”*

Het verschil in scores tussen stelling 6 en soortgelijke stellingen kan wellicht worden verklaard door het meer structurele gehalte van stelling 6 ten opzichte van vergelijkbare stellingen. De volgende uitspraak geeft dan ook een illustratie van het bieden van prijzen ten opzichte van het bieden van waardering;

Respondent E: *“Het krijgen van prijzen vinden mensen wel leuk, maar het is achteraf he... Dus uiteindelijk, ze vinden het wel leuk, maar ook zonder dat gaat het initiatief wel door. Bijvoorbeeld bij de Groene Handdruk die wij organiseren zijn er ook prijzen aan verbonden. Het wordt wel gewaardeerd als de wethouder komt. De initiatieven bestaan dan al. Dus het is wel een positieve stimulans, maar je krijgt er niet eentje meer of minder door”.*

Respondenten die hoog laden op profiel 2 hebben net als respondenten bij profiel 1 een lage score gegeven aan de stelling over representativiteit (stelling 14). In totaal hebben 9 respondenten stelling 14 op de scores -2 of -2 geplaatst. Ook stelling 7 over dat het bieden van media-aandacht kan leiden tot een betere relatie tussen een organisatie en de initiatiefnemer, wordt niet hoog beoordeeld. In totaal hebben 6 respondenten stelling 7 op de scores -2 of -3 geplaatst. Dit komt, doordat organisaties rekening moeten houden met een gelijke behandeling van groene burgerinitiatieven. Deze gelijke behandeling komt voornamelijk naar voren bij gemeenten. Het volgende citaat is kenmerkend voor dit dilemma;

Respondent D: *“Vanochtend hebben wij in de gemeente nog een discussie gehad over het bieden van media-aandacht aan burgerinitiatieven. Zo had één initiatief gevraagd of wij als gemeente konden helpen om een stukje in de regionale krant te plaatsen. Nou... dat wilden wij als gemeente best faciliteren, alleen wat je merkte was dat sommige ambtenaren toch bang waren dat andere initiatieven zich gepasseerd zouden voelen”.*

Ten slotte zijn respondenten die hoog laden op profiel 2 kritisch op stelling 17. Deze stelling gaat over het bieden van prijzen, speldjes en penningen aan groene initiatieven. In totaal hebben 7 respondenten stelling 17 op de scores -2 of -3 geplaatst. De respondenten gaven aan dat dit slechts van beperkte invloed is op het succes van een initiatief. Sommige respondenten gaven aan het bieden van prijzen als niet nuttig te ervaren. Ten slotte werd door de respondenten aangegeven dat de hoogte van de prijs moet aansluiten bij de inhoud van het groene initiatief, omdat het anders juist averechts kan werken. Dit komt ook heel duidelijk naar voren in de volgende uitspraak;

Respondent A: *“Soms kan een ‘aai over de bol’ tegendraads werken. Zo ken ik een initiatief in Leiden waarbij vrijwilligers zwerfvuil uit grachten hebben verwijderd. Als blijk van waardering hebben zij van de wethouder een Gouden Zwaluw ontvangen en ik geloof €150. Dit terwijl zo’n initiatief voor de gemeente ontzettend veel kan opleveren. Die situatie vond ik eigenlijk gewoon gênant. Dan kun je als organisatie maar beter niets doen”.*

4.3.2. De hypothesen en profiel 2

In tabel 4.5. wordt de rangordening van de verschillende vormen van kapitaal behorende bij profiel 1 weergegeven. In de rechterkolom wordt aangegeven of de hypothesen uit hoofdstuk 2 op basis van profiel 2 zijn aangenomen of verworpen.

Tabel 4.5. Rangordening kapitaal profiel 2

Kapitaal	Verwachting voor succes groene burgerinitiatief	De hypothesen
Menselijk	Draagt in de grootste mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven	H1= Verworpen
Sociaal	Draagt in mindere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan menselijk kapitaal, maar in grotere mate dan economisch kapitaal.	H2= Verworpen H3= Aangenomen
Economisch	Draagt in mindere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan sociaal kapitaal, maar in grotere mate dan cultureel kapitaal.	H4= Verworpen
Cultureel	Draagt in mindere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan economisch kapitaal, maar in grotere mate dan symbolisch kapitaal.	
Symbolisch	Draagt in de minste mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven	

De vergelijking van de rangordening met de hypothesen uit hoofdstuk 2 heeft geleid tot de volgende resultaten;

- Economisch kapitaal van initiatiefnemers draagt volgens de respondenten met een hoge lading op profiel 1 niet in grotere mate bij aan het succes van initiatieven dan de inzet op andere vormen van kapitaal. Profiel 2 toont aan dat alle stellingen over menselijk kapitaal aan de rechterkant van de Q-sort zijn geplaatst en dat deze vorm van kapitaal als het meest belangrijk wordt ervaren. Hypothese 1 kan om deze reden worden verworpen.
- Menselijk kapitaal van initiatiefnemers wordt door respondenten met een hoge lading op profiel 2 gezien als de belangrijkste vorm om tot succesvolle groene initiatieven te komen. Deze vorm van kapitaal wordt als belangrijker gezien dan sociaal kapitaal. Hypothese 2 kan om deze reden worden verworpen. Daarentegen kan hypothese 3 om deze reden worden aangenomen.
- Symbolisch kapitaal van initiatiefnemers wordt door respondenten met een hoge lading op profiel 2 niet gezien als een belangrijkere vorm om tot succesvolle groene initiatieven te komen dan het cultureel kapitaal van initiatiefnemers. Zo zijn 4 van de 5 stellingen over symbolisch kapitaal aan de linkerkant van de Q-sort geplaatst. Hypothese 4 kan om deze reden worden verworpen.

4.4. Overeenkomsten en verschillen tussen de clusters

In deze paragraaf worden profiel 1 en profiel 2 met elkaar vergeleken. Deze vergelijking wordt gemaakt om de motieven achter de ordening inzichtelijk te maken.

4.4.1. Verschillen profiel 1 en profiel 2

In dit onderzoek worden profielen als onderscheidend aangemerkt indien er een verschil van 4 punten zit tussen de score op profiel 1 en profiel 2. In tabel 4.6. worden deze stellingen weergegeven.

Tabel 4.6.

Onderscheidende stellingen tussen profiel 1 en profiel 2

Algemene stelling	Profiel 1		Profiel 2	
	Score	Z-score	Score	Z-score
Stelling 24	-2	-1.13*	2	0.92
Stelling 23	-2	-1.34*	2	1.13

Noot. $P < 0.05$; sterretje (*) geeft een significantie aan van $p < 0.01$

Tabel 4.6. toont aan dat het onderscheid tussen profiel 1 en profiel 2 zit in de stellingen die gaan over de relatie tussen de inzet op menselijk kapitaal en het succes van groene burgerinitiatieven. Respondenten die hoog laden op cluster 1 zien slechts een beperkte rol voor professionals weggelegd om dit menselijk kapitaal te vergroten. Deze respondenten gaan uit van de eigen kracht van burgers en willen initiatieven niet overnemen. Deze professionals gaan ervan uit dat initiatiefnemers voldoende kennis bezitten om een groen initiatief tot een succes te maken. Dit komt ook naar voren in het volgende citaat;

Respondent L: *“Het moet niet zo zwart-wit worden bekeken. Initiatiefnemers zijn vaak ook professionals en professionals zijn soms ook initiatiefnemers. Er is bij initiatieven vaak nog meer expertise aanwezig dan bij organisaties.”*

Respondenten die hoog laden op cluster 2 zien een grotere rol voor professionals om te komen tot succesvolle groene burgerinitiatieven. Zij vinden dat organisaties zich actief moeten inzetten op de kennisvergroting van initiatiefnemers en het menselijk kapitaal van initiatiefnemers dienen te vergroten.

4.4.2. Overeenkomsten tussen profiel 1 en profiel 2

In dit onderzoek is er consensus over stellingen, indien er een verschil van maximaal 0 punten tussen profiel 1 en profiel 2 zit. In tabel 4.7. worden deze stellingen weergegeven.

Tabel 4.7.

Stellingen met consensus tussen profiel 1 en profiel 2

Algemene stelling	Profiel 1		Profiel 2	
	Score	Z-score	Score	Z-score
Stelling 1*	0	0.09	0	0.45
Stelling 5*	-1	-0.39	-1	-0.89
Stelling 13*	0	-0.12	0	-0.24
Stelling 14*	-3	-1.66	-3	-2.05
Stelling 19*	0	-0.04	0	0.21
Stelling 21*	0	0.16	0	0.24
Stelling 25*	1	0.21	1	0.87

Noot. Alle stellingen zijn niet-significant bij $p < 0.05$

De stellingen uit tabel 4.7. zijn onder te verdelen in vijf typen kapitaal. Het is dus niet zo dat één type kapitaal zowel bij profiel 1 als bij profiel 2 heel negatief of heel positief wordt beoordeeld. Het meest in het oog springende is stelling 14, namelijk de stelling over het belang van representativiteit. De respondenten die hoog laden op profiel 1 en profiel 2 zijn kritisch op het stimuleren van representativiteit om te komen tot succesvolle groene burgerinitiatieven.

5. De resultaten van de documentenanalyse

In dit hoofdstuk staan de resultaten uit de gestructureerde documentenanalyse centraal. Per vorm van kapitaal worden de resultaten uit de documentenanalyse gegeven (§5.1). Aan de hand van citaten uit de documenten wordt aangegeven hoe de ordening tot stand is gekomen. Vervolgens zal worden aangegeven of de hypothesen uit dit onderzoek op basis van de documentenanalyse worden aangenomen of verworpen (§5.2).

5.1. Resultaten documentenanalyse

In dit onderzoek zijn in totaal 50 documenten geanalyseerd. Dit heeft geleid tot een rangordening van de verschillende vormen van kapitaal uit dit onderzoek. De motivatie achter de ordening en de puntenverdeling worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

5.1.1. De inzet op sociaal kapitaal

In dit onderzoek is binnen documenten de meeste aandacht besteed aan het sociaal kapitaal van initiatiefnemers. In totaal is aan deze vorm van kapitaal 179 punten van de 500 punten toegekend (35,8%). Het aantal van 179 punten is om twee redenen aan het sociaal kapitaal toegekend. Ten eerste worden in documenten adviezen geformuleerd voor groene initiatiefnemers om sociale relaties te onderhouden en/of te ontwikkelen. Zo kunnen deze relaties volgens de documenten leiden tot meer draagvlak onder bewoners, meer creativiteit en een grotere mix aan capaciteiten. Bovendien kost het uitvoeren van een groen initiatief minder inspanning, indien meer initiatiefnemers betrokken zijn bij een groen project. In de volgende fragmenten komt dit naar voren.

Fragment 1: *“Zoek medestanders om het werk te verdelen, het kost snel meer tijd dan je denkt en er is een mix van kwaliteiten nodig. Het vermogen om te netwerken, lobbyen en persoonlijke ontmoetingen te regelen en goed te benutten is belangrijk” (Document Alterra- Hoe groen goed doet, 2014, p. 54) (indicator 5)*

Fragment 2. *“Bewonersinitiatieven starten meestal met een kleine groep bevlogen enthousiastelingen. Voor draagvlak is het belangrijk dat je een grotere groep bewoners betreft. Deze kunnen ook andere ideeën over natuur hebben.” (indicator 5).... “Een contactpersoon bij de gemeente betekent nog niet dat alle afdelingen bij de gemeente jullie initiatief kennen, Betrek daarom meerdere medewerkers, de wethouder en ook de gemeenteraad bij jullie initiatief.” (Document Alterra– Samen maken wij het landschap, p.3) (indicator 4)*

Ten tweede tonen de documenten aan dat organisaties ook zelf het sociaal kapitaal van initiatiefnemers proberen te vergroten, door middel van netwerken en relaties. Dit wordt ook wel aangeduid met termen als ‘verbindende rol’ of ‘rol van regisseur om partijen aan elkaar te verbinden’. Voornamelijk in de coalitieakkoorden van gemeenten worden deze termen gebruikt. Toch vervullen intermediaire organisaties ook een belangrijke verbindende rol. Een voorbeeld is GreenWish die in 2014 in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken is gestart met een onderzoek naar het versterken van zogenoemde initiatievenknooppunten. Dat zijn plekken waar initiatiefnemers ondersteuning kunnen vinden voor het groene burgerinitiatief; bijvoorbeeld bij een initiatievenmakelaar, aanjaagteams bij gemeenten, ZZP netwerken die samen initiatieven ondersteunen, netwerken rond maatschappelijke thema’s, etc. (p. 5).

In bovenstaande fragmenten over sociaal kapitaal is verwezen naar indicatoren. Deze indicatoren sluiten aan bij de indicatoren van de documentenanalyse uit hoofdstuk 3. Deze verwijzingen maken inzichtelijk op welke manier de documentenanalyse heeft plaatsgevonden. Zo werden de indicatoren over het verbinden van groene initiatiefnemers en het doorverwijzen van initiatiefnemers naar geschikte organisaties en/of professionals in de documenten het meeste aangehaald (indicatoren 4 en 5). De indicator over het versterken van de sociale cohesie binnen het groene initiatief werd slechts beperkt genoemd (indicator 6).

5.1.2. De inzet op economisch kapitaal

In totaal is aan de inzet op economisch kapitaal 135 punten van de 500 punten toegekend (27%). Dit betekent dat de inzet op economisch kapitaal in documenten op sociaal kapitaal na het meest benoemd is. De inzet op het economisch kapitaal van groene initiatiefnemers komt op verschillende manieren in documenten terug. Zo tonen de documenten onder andere aan dat het vergroten van het economisch kapitaal van initiatiefnemers kan leiden tot een ontwikkeling van bestaande groene initiatieven, maar ook kan zorgen voor nieuwe initiatieven. Zo is de provincie Noord-Holland in 2014 bijvoorbeeld op zoek gegaan naar nieuwe natuurinitiatieven. Dit ging om ene breed scala van initiatieven, van daktuinen tot een gezamenlijke buurtmoestuin. Het meest kansrijke initiatief kreeg de mogelijkheid om het initiatief verder te ontwikkelen. Onder andere

door hulp bij het ontwikkelen van een businessplan en het wegwijs worden in de wereld van regelingen en subsidies. Het belang van dit economisch kapitaal van initiatiefnemers wordt dan ook in meerdere documenten onderkent. Zo zetten organisaties op economisch kapitaal, omdat groene initiatieven positieve effecten kunnen opleveren, zoals een vergroting van de sociale cohesie, positieve gezondheidseffecten en een educatieaspect.

In drie documenten werd aangegeven dat het verstrekken van subsidies in de komende jaren zal afnemen. De motivatie is dat het verstrekken van subsidies volgens organisaties negatieve gevolgen kunnen hebben voor groene initiatiefnemers. Zo kan de innovativiteit en de creativiteit van initiatiefnemers worden ingeperkt. Dit komt duidelijk naar voren in het volgende fragment;

Fragment 3: *“De gemeente wil in wisselwerking met de inwoners kijken waar de eigen kracht van de samenleving kan worden ingezet. De tijd van rituele subsidies vanuit de overheid is voorbij. Dit leidt tot meer inventiviteit bij initiatiefnemers om projecten duurzaam gestalte te geven. Participatie is meer geworden dan het opplussen van de kwaliteit van de leefomgeving en ontwikkelt zich tot een middel om duurzame waarde toe te voegen en maatschappelijke baten voor meerdere partijen te bewerkstelligen.”*
(Document gemeente Alphen aan den Rijn -Doe-participatie in de gemeente Alphen aan den Rijn)
(indicator 1)

In de documenten is voornamelijk aandacht besteed aan indicator 1, namelijk het bieden van subsidies of andere financiële ondersteuning. Indicator 2 over het verschaffen van materialen aan groene initiatiefnemers krijgt in documenten minder aandacht. Deze indicator komt voornamelijk terug in documenten van intermediaire organisaties.

5.1.3. De inzet op menselijk kapitaal

In totaal zijn aan de inzet op menselijk kapitaal 107 punten van de 500 punten toegekend (21,4%). De inzet op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers komt op verschillende manieren in de documenten terug. Documenten tonen bijvoorbeeld aan dat organisaties het ontwikkelen van expertise bij groene initiatiefnemers als belangrijk ervaren. De inzet op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers kan volgens organisaties leiden tot een toenemende kennis van leden van groene initiatieven over biodiversiteit en duurzaamheid. Bovendien kan het aanbieden van cursussen of een inhoudelijk advies een motiverende werking hebben. Dit komt ook in het volgende fragment naar voren;

Fragment 4. *“Het organiseren van thema lezingen, specifieke cursussen zoals snoeien en planten vermeerderen, plantenziekten, sortiment etc. dragen bij aan de kennis en expertise op het gebied van Doen participatie en daarmee de motivatie tot zelfbeheer. Daar de benodigde specifieke kennis voor het organiseren van dergelijke activiteiten in het participatie-netwerk voorhanden is, zal worden gestimuleerd de samenleving dit te laten initiëren.”* (Document-Doe-participatie in de gemeente Alphen aan den Rijn) (indicatoren 7+8)

In de documenten is voornamelijk verwezen naar de indicatoren 7 en 8 uit hoofdstuk 3. Deze indicatoren gaan over het vergroten van de capaciteiten van de initiatiefnemers en het aanbieden van cursussen. Daarentegen is slechts beperkt verwezen naar indicatoren 9 en 10. Deze indicatoren gaan over het aanbieden van inhoudelijk advies aan groene initiatiefnemers en het geven van uitleg over bestuurlijke procedures.

5.1.4. De inzet op symbolisch kapitaal

In totaal zijn aan de inzet op symbolisch kapitaal 48 van de 500 punten toegekend (9,6%). De inzet op het symbolische kapitaal van initiatiefnemers komt op verschillende manieren in de documenten terug. Ten eerste tonen de documenten aan dat organisaties inzetten op het symbolisch kapitaal om initiatiefnemers te motiveren en aan te moedigen om zich verder in te zetten voor het groene project en de leefomgeving. Ten tweede verwachten organisaties dat de inzet op het symbolische kapitaal van initiatiefnemers kan zorgen voor een gevoel van sociale cohesie. Dit komt ook naar voren in het volgende fragment;

Fragment 5: *“ Tip 8: Geef van tijd tot tijd een feestje voor de vrijwilligers en alle partijen waar je mee samenwerkt. Tip 9: Houd voor andere partijen jaarlijks een schouw of excursie in het gebied. Het zorgt dat je initiatief blijvende aandacht krijgt.”* (Document Landschap Overijssel- Samen maken wij het landschap) (indicator 11).

De documenten verwijzen voornamelijk naar de indicatoren 11 en 14 uit hoofdstuk 3. Deze indicatoren gaan over het bieden van waardering aan groene initiatiefnemers en het bieden van prijzen, speldjes en penningen. Zo toont de documentenanalyse aan dat bijna alle organisaties een prijsvraag uitschrijven om het beste bewonersinitiatief te belonen. Dit wordt gedaan om initiatiefnemers te motiveren of om nieuwe groene initiatieven te laten ontstaan. De indicatoren 12 en 13 komen in mindere mate voor in de documenten.

Deze indicatoren gaan over het ondersteunen in het verkrijgen van media-aandacht en het bieden van een ‘incentive’.

5.1.5. De inzet op cultureel kapitaal

In totaal zijn aan de inzet op cultureel kapitaal 31 van de 500 punten toegekend (6,2%). De aandacht voor deze vorm van kapitaal in documenten was gering. De inzet op het culturele kapitaal van initiatiefnemers kwam voornamelijk terug, doordat organisaties proberen aan te sluiten bij de motivaties van burgers om een initiatief te starten. In documenten wordt voornamelijk verwezen naar indicator 17 uit hoofdstuk 3. Deze indicator geeft aan dat het ‘leuk en interessant’ is om een groen initiatief te starten. Daarnaast besteden voornamelijk gemeenten aandacht aan indicator 15. Deze indicator gaat over de representativiteit van de leden van groene initiatieven. De indicatoren 16 en 18 werden in mindere mate binnen de documenten benoemd.

5.2. Het aannemen of verwerpen van de hypothesen

Op basis van bovenstaande resultaten wordt in tabel 5.1. de rangordening tussen de vijf verschillende vormen van kapitaal weergegeven. In bijlage 5 wordt de rangordening per individueel document weergegeven.

Tabel 5.1. *Score gestructureerde documentenanalyse*

Type kapitaal	Score	Hypothesen
Sociaal kapitaal	179 punten	H1= Verworpen
Economisch kapitaal	135 punten	H2= Aangenomen
Menselijk kapitaal	107 punten	H3= Aangenomen
Symbolisch kapitaal	48 punten	H4= Aangenomen
Cultureel kapitaal	31 punten	
Totaalscore = 500 punten		

Tabel 5.1. toont aan dat de inzet op het sociale kapitaal van initiatiefnemers relatief de meeste aandacht krijgt van organisaties (179 punten). Dit betekent dat hypothese 1 uit hoofdstuk 2 op basis van de documentenanalyse wordt verworpen. Deze hypothese stelt namelijk dat de inzet van organisaties op een vergroting van het economisch kapitaal van

initiatiefnemers in grotere mate bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op andere vormen van kapitaal. Dit klopt niet, aangezien de inzet op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers in documenten meer aandacht krijgt dan de inzet op het economische kapitaal van initiatiefnemers.

Hypothese 2 uit hoofdstuk 2 wordt aangenomen. Deze hypothese stelt dat de inzet van organisaties op een vergroting van het sociaal kapitaal van initiatiefnemers in grotere mate bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers. Indicatoren over sociaal kapitaal hebben in totaal 179 punten gekregen. Indicatoren over menselijk kapitaal hebben 107 punten gekregen. Om deze reden is hypothese 2 uit hoofdstuk 2 aangenomen.

Hypothese 3 uit hoofdstuk 2 wordt aangenomen. Deze hypothese stelt dat de inzet van organisaties op een vergroting van het menselijk kapitaal van initiatiefnemers in grotere mate bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het symbolisch kapitaal van initiatiefnemers. Indicatoren over menselijk kapitaal hebben in totaal 107 punten gekregen. Indicatoren over symbolisch kapitaal hebben in totaal 48 punten gekregen. Om deze reden is hypothese 3 uit hoofdstuk 2 aangenomen.

Ten slotte wordt hypothese 4 uit hoofdstuk 2 aangenomen. Deze hypothese stelt dat de inzet van organisaties op een vergroting van het symbolische kapitaal van initiatiefnemers in grotere mate bijdraagt aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het culturele kapitaal van initiatiefnemers. Indicatoren over symbolisch kapitaal hebben in totaal 48 punten gekregen. Indicatoren over cultureel kapitaal hebben in totaal 31 punten gekregen. Om deze reden is hypothese 4 uit hoofdstuk 2 aangenomen.

6. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk wordt de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord (§6.1.). De resultaten uit de documentenanalyse en de twee Q-profielen worden in deze paragraaf samengevat. Vervolgens wordt in de discussie gereflecteerd op het onderzoek (§6.2.). In deze paragraaf worden bovendien suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

6.1. Beantwoording hoofdvraag

In dit onderzoek stond de volgende vraag centraal; “In welke mate draagt de relatieve inzet van organisaties op verschillende typen kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?” Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden is zowel gebruik gemaakt van een gestructureerde documentenanalyse van 50 documenten alsmede een Q-studie onder 19 respondenten. Deze analyses hebben diverse resultaten opgeleverd. Deze resultaten hiervan worden in tabel 6.1. samengevat.

Tabel 6.1. Resultaten onderzoek

	Documentenanalyse	Profiel 1 Q-studie	Profiel 2 Q-studie
Ordering kapitaal	1. Sociaal kapitaal 2. Economisch kapitaal 3. Menselijk kapitaal 4. Symbolisch kapitaal 5. Cultureel kapitaal	1. Sociaal kapitaal 2. Economisch kapitaal 3. Menselijk kapitaal 4. Cultureel kapitaal 5. Symbolisch kapitaal	1. Menselijk kapitaal 2. Sociaal kapitaal 3. Economisch kapitaal 4. Cultureel kapitaal 5. Symbolisch kapitaal
De hypothesen	H1= Verworpen H2= Aangenomen H3= Aangenomen H4= Aangenomen	H1= Verworpen H2= Aangenomen H3= Aangenomen H4= Verworpen	H1= Verworpen H2= Verworpen H3= Aangenomen H4= Verworpen

Aan de hand van de samenvatting uit tabel 6.1. kunnen meerdere conclusies worden getrokken. Deze conclusies worden gestructureerd aan de hand van de vijf deelvragen uit dit onderzoek.

Deelvraag 1: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het economisch kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

Het antwoord op deelvraag 1 luidt als volgt; De inzet van organisaties op het economisch kapitaal van initiatiefnemers luidt in grote mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Echter de inzet op het economische kapitaal van initiatiefnemers draagt niet in de grootste mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Dit was wel één van de hypothesen in dit onderzoek. Hypothese 1 uit hoofdstuk 2 is verworpen aan de hand van de drie analyses. De inzet op het economische kapitaal van initiatiefnemers wordt wel als belangrijk ervaren. Zo wordt het in de documentenanalyse en bij profiel 1 van de Q-studie op plaats 2 gezet en bij profiel 2 van de Q-studie op plaats 3. De reden is dat de respondenten aan de Q-studie verwachten dat het bieden van materialen of subsidies/financiële ondersteuning kan bijdragen aan het bereiken van de doelen van de groene initiatiefnemers. Bovendien wordt verwacht dat het een prikkel kan vormen om een groen initiatief te starten. Ten slotte kan de inzet op het economisch kapitaal een motiverende werking hebben voor groene initiatiefnemers om zich in te zetten voor het initiatief. Om deze reden wordt ook in coalitieakkoorden en jaarverslagen in grote mate aandacht besteed aan deze inzet op economisch kapitaal. De redenen dat de inzet op het economisch kapitaal niet als de belangrijkste vorm van kapitaal wordt gezien, zijn;

- Het bieden van economische ondersteuning is niet duurzaam. Na verloop van tijd houden subsidies op. Organisaties willen inzetten op meer structurele vormen van kapitaal.
- Andere vormen van kapitaal zijn meer volledig en kunnen ook leiden tot economische ondersteuning. Zo kan sociaal kapitaal zorgen voor het gemakkelijker vinden van financiële bronnen.
- De inzet op economisch kapitaal kan de relatie tussen de initiatiefnemer en de subsidie verlenende organisatie verstoren.

Deelvraag 2: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

Het antwoord op deelvraag 2 luidt als volgt; De inzet van organisaties op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers draagt in grote mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. De inzet op het sociaal kapitaal van initiatiefnemers is in alle drie de analyses hoog in de rangordening geplaatst. Zo wordt het in de documentenanalyse en profiel 1 van de Q-studie op plaats 1 gezet en bij profiel 2 van de Q-studie op plaats 2.

De reden van deze hoge plaatsing is dat sociaal kapitaal andere vormen van kapitaal kan opleveren. Zo kan sociaal kapitaal leiden tot meer kennis, meer waardering en financiële mogelijkheden om het groene burgerinitiatief tot een succes te maken. Bovendien kan de inzet op sociaal kapitaal ook op langer termijn leiden tot een succesvol groen initiatief. Organisaties vinden dit een belangrijke motivatie om op deze vorm van kapitaal in te zetten.

Deelvraag 3: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het cultureel kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

Het antwoord op deelvraag 3 luidt als volgt; De inzet van organisaties op het culturele kapitaal van initiatiefnemers draagt in beperkte mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Zo is cultureel kapitaal in alle drie de analyses onderaan de rangordening geplaatst. Zo wordt het in de documentenanalyse op plaats 5 gezet en bij de profielen 1 en 2 van de Q-studie op plaats 4. Eén van de redenen is de lage score op de indicator van representativiteit. Dit werd zowel door respondenten aan de Q-studie als de documentenstudie laag beoordeeld. Representativiteit wordt niet gezien als een noodzakelijke voorwaarde om tot een succesvol burgerinitiatief te komen. Het aansluiten bij de motieven van initiatiefnemers wordt wel hoger beoordeeld. Dit sluit volgens respondenten aan bij de bottom-up aanpak van groene burgerinitiatieven.

Deelvraag 4: In welke mate draagt de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

Het antwoord op deelvraag 4 luidt als volgt; De inzet van organisaties op het menselijke kapitaal van initiatiefnemers draagt in middelmatige mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Zo is menselijk kapitaal bij de gestructureerde documentenanalyse en profiel 1 van de Q-studie op plaats 3 gezet. Bij profiel 2 van de Q-studie is menselijk kapitaal op plaats 1 gezet. Een belangrijke reden voor deze plaats in de ordening heeft te maken met het feit dat menselijk kapitaal ervoor kan zorgen dat initiatiefnemers een betere bijdrage kunnen leveren aan de biodiversiteit of een betere procesontwikkeling van het groene initiatief. Bovendien is de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal

van initiatiefnemers van structurele aard. Kennis gaat niet verloren. Echter, sociaal kapitaal en economisch kapitaal kunnen beiden menselijk kapitaal tot stand brengen. Om deze reden zijn deze vormen van kapitaal hoger beoordeeld binnen dit onderzoek.

Deelvraag 5; In welke mate draagt de inzet van organisaties op het symbolisch kapitaal van initiatiefnemers bij aan het succes van groene burgerinitiatieven?

Het antwoord op deelvraag 5 luidt als volgt; De inzet van organisaties op het symbolische kapitaal van initiatiefnemers draagt slechts in beperkte mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven. Zo is symbolisch kapitaal in de drie analyses onderaan de rangordening geplaatst. In de gestructureerde documentenanalyse is symbolisch kapitaal op plaats 4 gezet en bij beide profielen van de Q-studie op plaats 5. De reden is dat symbolisch kapitaal wel een (tijdelijke) motiverende werking kan hebben, maar geen structurele werking heeft. Initiatiefnemers hebben wel behoefte aan waardering en vinden het prettig om media-aandacht te ontvangen. Na afloop hiervan, valt de werking van dit type kapitaal weg.

De eerste conclusie van het onderzoek is dat hypothese 1 uit hoofdstuk 2 is verworpen op basis van de drie analyses. De inzet van organisaties op een vergroting van het economisch kapitaal van initiatiefnemers draagt namelijk niet in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op andere vormen van kapitaal. In geen van de drie analyses wordt economisch kapitaal op plaats 1 gezet.

Een tweede conclusie van het onderzoek is dat hypothese 2 uit hoofdstuk 2 is aangenomen aan de hand van de gestructureerde documentenanalyse en profiel 1 van de Q-studie. De inzet van organisaties op een vergroting van het sociale kapitaal van initiatiefnemers draagt volgens deze analyses in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven, dan de inzet van organisaties op het menselijk kapitaal van initiatiefnemers. Echter, aan de hand van profiel 2 van de Q-studie is de hypothese verworpen.

Een derde conclusie van het onderzoek is dat hypothese 3 uit hoofdstuk 2 is aangenomen op basis van de drie analyses. De inzet van organisaties op een vergroting van het menselijk kapitaal van initiatiefnemers draagt namelijk in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het symbolische kapitaal van initiatiefnemers. Dit komt, doordat de inzet op het menselijk kapitaal meer structurele gevolgen heeft voor het succes van het initiatief.

Tot slot is hypothese 4 uit hoofdstuk 2 op basis van de documentenanalyse aangenomen. De inzet van organisaties op een vergroting van het symbolische kapitaal van initiatiefnemers draagt namelijk in grotere mate bij aan het succes van groene burgerinitiatieven dan de inzet van organisaties op het culturele kapitaal van initiatiefnemers. Echter, hypothese 4 uit hoofdstuk 2 kan op basis van beide profielen van de Q-studie worden verworpen.

6.2. Discussie van het onderzoek

In deze paragraaf wordt gereflecteerd op dit onderzoek naar de relatie tussen het kapitaal van initiatiefnemers en het succes van groene initiatieven. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een relatief nieuwe methode, namelijk de Q-methode. Deze methode is uitermate nuttig geweest om op een systematische manier tot een rangordening in typen kapitaal te komen. Met een enquête kon alleen de relatie tussen het type kapitaal en het succes van groene burgerinitiatieven inzichtelijk gemaakt worden. De Q-studie heeft daarentegen meer inzicht gebracht in de ordening van de vijf vormen van kapitaal. Deze methode heeft er bovendien voor gezorgd dat respondenten gemakkelijker stellingen ten opzichte van elkaar konden wegen. Het spelelement van de Q-studie heeft er ten slotte ook voor gezorgd dat respondenten het leuk vonden om de Q-sort in te vullen.

Naast de Q-methode is gebruik gemaakt van een documentenanalyse. Een punt van reflectie is dat het tijdens de documentenanalyse niet altijd gemakkelijk was om indicatoren uit de documenten onder te brengen bij één type kapitaal. Zo werd in één document geschreven over een “opleidingsbudget” voor groene initiatiefnemers. Een dergelijk voorbeeld is zowel onder economisch kapitaal als menselijk kapitaal te plaatsen. Een verkeerde plaatsing kan gevolgen hebben voor de rangordening van de typen kapitaal. Dit probleem is opgelost door aan te sluiten bij de gesprekken vanuit de

Q-studie. Zo is gekeken in welke context de respondenten uit de Q-studie spraken over opleidingsbudget. Aan de hand hiervan is een keuze gemaakt voor de plaatsing van het woord ‘opleidingsbudget’ bij een vorm van kapitaal. Ook bij andere indicatoren is zo een afweging gemaakt en zijn de indicatoren onder een specifieke vorm van kapitaal geplaatst.

Dit onderzoek heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de bestuurskundige literatuur door meer inzicht te brengen in de relatie tussen professionals en burgers. Zo biedt het inzicht in de sturingsmechanismen vanuit organisaties bij burgerinitiatieven. Het laat zien op welke vormen van kapitaal door organisaties wordt ingezet om burgerinitiatieven te ondersteunen. Op deze manier laat het onderzoek zien welke behoeften er volgens professionals leven onder groene initiatiefnemers. Door middel van deze casus kan meer inzicht worden bereikt over de sturingsmechanismen vanuit een overheden of organisaties richting burgers. Dit zorgt ervoor dat beter kan worden gereflecteerd op de rol van professionals. In dit onderzoek is dan ook bewust gekozen om het onderzoek niet onder burgers uit te voeren, maar onder professionals. De reden is dat professionals het beleid en protocollen formuleren om initiatiefnemers te ondersteunen. De verwachtingen van professionals over de relatie tussen kapitaal en het succes van een groen initiatief zijn om deze reden extra interessant. Bovendien heeft dit tot bewustzijn geleid onder de respondenten bij de ondersteuning aan groene initiatiefnemers.

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op een vergelijking van de resultaten vanuit professionals en de resultaten vanuit burgers. Zo kan aan de hand van indicatoren als kerkbezoek, grootte van het gezin of lidmaatschap van een vereniging worden onderzocht in welke mate initiatiefnemers over sociaal kapitaal beschikken. Vervolgens zou men aan de hand van stellingen of open vragen kunnen aantonen in hoeverre men het groene initiatief als een succes zou omschrijven. Vervolgonderzoek zou zich ook kunnen richten op achtergrondfactoren van de respondenten (professionals). Dit kan interessante informatie opleveren. Een voorbeeld is dat oudere werknemers wellicht meer inzetten op de traditionele vormen van kapitaal dan de jongere werknemers. Een voorbeeld van een traditioneel instrument is het verstrekken van subsidies aan initiatiefnemers. Stel dat een organisatie voornamelijk subsidies wilt verstrekken, kan het

in zo'n geval nuttig zijn om oudere werknemers aan te nemen om burgerinitiatieven te ondersteunen. Zo kan het onderzoek naar achtergrondfactoren zelfs een bijdrage leveren aan het HRM-beleid van organisaties.

Tot slot wil ik aan het einde van mijn scriptie graag mijn bewondering uitspreken voor het enthousiasme van groene initiatiefnemers om buurtmoestuinen te starten, samen met buurtbewoners een stadspark op te zetten of een voedselbos aan te leggen. Naar mijn inzicht kan op deze manier echt een grote bijdrage worden geleverd aan de maatschappij.

Algemene literatuur

***Afbeelding voorpagina:**

Alterra Wageningen (n.d.). Vinddatum 26 juni 2015, op http://www.wageningenur.nl/upload_mm/b/f/9/27d7c086-6ae0-44e5-a057-0b96cfcb13cb_shutterstock_136544312_littleny_bomen_planten_kind_tuin_1000_490x330.jpg

Bakker, J. et al. (2012). Citizens' Initiatives: How Local Governments Fill their Facilitative Role. *Local Government Studies*, vol. 38(4), pp. 395-414.

Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York: Greenwood.

Bourdieu, P. (1996). *The rules of art*. Polity: Cambridge England.

Coleman, J.S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, vol. 94., pp. 95-120.

Coninx, I., Kruit, K. & During, R. (2013). *De ongehoorzame overheid. Een verkenning van de discoursen van gemeentelijke overheden over burgerinitiatieven*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Cuthill, M. & Fien, J. (2005). Capacity building: Facilitating citizen participation in local governance. *Australian Journal of Public Administration*, vol. 64(4), pp. 63-80.

Denters, S.A.H., et al. (2013). *Burgers maken hun buurt*. Den Haag: Platform31.

De Groot, M., et al. (2012). *Drijfveren, sociaal kapitaal en strategie van collectieve burgeracties tegen grote landschappelijke ingrepen*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, vol. 22(1), pp. 7-20.

Hoogenboom, M. (2011). Particulier initiatief en overheid in historisch perspectief. *B en M: Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, 38(4), pp. 388-401.

Hurenkamp, M., Tonkens, E. & Duyvendak, J.W. (2006). *Wat burgers bezielt. Een onderzoek naar burgerinitiatieven*. Den Haag: Nicis.

Jedeloos, S. & Van Staa, A. (2009). Q-methodologie, een werkelijke mix van kwalitatief en kwantitatief onderzoek? *Kwalon*, vol. 14(2), pp. 5-15.

Kralendonk, B. (2009). De Q-methode in commercieel onderzoek. *Kwalon*, vol. 14(2), pp. 37-42.

Lenos, S., Sturm, P. & Vis, R. (2006). *Burgerparticipatie in gemeenteland. Quick scan van 34 coalitieakkoorden en raadsprogramma's voor de periode 2006-2010*. Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek.

Lowndes, V., Pratchett, L. & Stoker, G. (2006). Diagnosing and Remediating the Failings of Official Participation Schemes: The CLEAR Framework. *Social Policy and Society*, vol. 5(2), pp. 281-291.

McPherson, J.M., Popielarz, P. & Drobnic, S. (1992). "Social Networks and Organizational Dynamics". *American Sociological Review*, vol. (57), pp. 153-170.

McPherson, J.M. & Rotolo, T. (1996). "Diversity and Change in Voluntary Groups". *American Sociological Review*, vol.(61), pp. 179-202.

Oude Vrielink, M. & Van de Wijdeven, T. (2011). Ondersteuning in vieren. Zichtlijnen in het faciliteren van burgerinitiatieven in de buurt. *B en M: Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, vol. 38(4), pp. 438-455.

Oude Vrielink, M. & Verhoeven, I. (2011). Burgerinitiatieven en de bescheiden overheid. *B en M: Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, vol. 38(4), pp. 377-387.

Oude Vrielink, M., Verhoeven, I. & Van de Wijdeven, T. (2013). Meedoen met de overheid? Over de stille beleidspraktijk van de doe-democratie. *Bestuurskunde*, vol. 22(2), pp. 13-22.

Peeters, R. & Drosterij, G. (2011). Verantwoordelijke vrijheid: responsabilisering van burgers op voorwaarden van de staat. *B en M: Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, vol. 38(2), pp. 179-198.

Poortinga, W. (2012). Community Resilience and Health: The role of bonding, bridging, and linking aspects of social capital. *Health and Place*, vol 18, pp. 286-295.

Portes, A. (1998). Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual review of sociology*, vol. 24(1), pp. 1-24.

Putnam, R.D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, vol. 6(1), pp. 65-78.

Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Salverda, I. & Pleijte, M. (2015). *Provincies en groene burgerinitiatieven. Sturingsfilosofie, rollen en instrumenten van provincies bij het samenspel met groene burgerinitiatieven*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Salverda, I.E., Van der Jagt, P.D. & During, R. (2012). Sociaal Cultureel ondernemerschap in de groene leefomgeving. Deel 1 van de serie Zo doen wij dat hier!

Stone, W. & Hughes, J. (2002). Social Capital: empirical meaning and measurement validity. *Research paper*, vol. 27(6). Australian Institute of Family Studies-Commonwealth of Australia.

Szreter, S. & Woolcock, M. (2004). Health by association? Social capital, social theory and the political economy of public health. *International journal of Epidemiology*, vol. 33, pp. 650-667.

Tonkens, E. (2009). *Tussen onderschatten en overvragen. Actief burgerschap en activerende instituties in de wijk*. Amsterdam: SUN Trancity- destadswijkstudies.

Tonkens, E. (2010). De kwaliteit van burgerparticipatie in de stad: de casus bewonersbudgetten. *Bestuurskunde*, vol. 19(4), pp. 34-42.

Van Dam, R.I., Salverda, I.E. & During, R. (2014). Strategies of citizens' initiatives in the Netherlands: connecting people and institutions. *Critical Policy Studies*, vol. 8(3), pp. 323-339.

Van Exel, N.J.A... & De Graaf, G. (2005). Q methodology: A sneak preview.

Van de Wijdeven, T.M.F. (2012). *Doe- democratie: Over actief burgerschap in stadswijken*. Delft: Eburon.

Van de Wijdeven, T., De Graaf, L.& Hendriks, F. (2013). *Actief burgerschap. Lijnen in de literatuur*. Tilburgse School voor Politiek en Bestuur: Tilburg.

Verba, S., Schlozman, K.L., & Brady, H.E. (1995a). Beyond SES: A Resource Model of Political Participation. *American Political Science Review*, vol. 89, pp. 271-294.

Verba, S., Schlozman, K.L., & Brady, H. (1995b). *Voice and Equity: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Verhoeven, I. & Tonkens, E. (2011a). Bewonersinitiatieven: partnerschap tussen burgers en overheid. *B en M: Tijdschrift voor Beleid, Politiek en Maatschappij*, 38(4), pp. 419-437.

Verhoeven, I. & Tonkens, E. (2011b). *Budgets for citizen's initiatives: booming mutual expectations of citizens and local government*. Paper for the 10th Conference of the ESA, Social relations in turbulent times: Geneva.

Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, vol. (26), pp. 215-240.

Wilson, J. & Musick, M. (1997). Who cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review*, vol. 62(5), pp. 694-713.

Wilson, J. & Musick, M. (1998). The Contribution of Social Resources to Volunteering. *Social Science Quarterly*, vol. 79(4), pp. 799-814.

Literatuur documentenanalyse

Brabantse Milieufederatie (2011). *Jaarverslag 2010*. Vinddatum 31 oktober 2015, op http://www.cbf.nl/Uploaded_files/Jaarverslagen/Jaarverslag2010BrabantseMilieufederatie.pdf.

Brabantse Milieufederatie (2012). *Jaarverslag 2011*. Vinddatum 31 oktober 2015, op http://www.cbf.nl/Uploaded_files/Jaarverslagen/Jaarverslag2011BrabantseMilieufederatie.pdf.

Brabantse Milieufederatie (2013). *Jaarverslag 2012*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.natuurenmilieufederaties.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2014/01/Brabantse-Milieufederatie-Jaarverslag-2012.pdf>.

Brabantse Milieufederatie (2014). *Jaarverslag 2013*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.natuurenmilieufederaties.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2014/01/MF-07.01-879-jv-jaarverslag-2013.pdf>.

Brabantse Milieufederatie (2015). *Jaarverslag 2014*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.natuurenmilieufederaties.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2015/06/Jaarverslag-2014-Brabant.pdf>.

De 12Landschappen (2012). *Jaarstukken 2011*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.de12landschappen.nl/Uploaded_files/Zelf/De12Landschappen%20Jaarverslag2011DEF.pdf.

De 12Landschappen (2013). *Jaarstukken 2012*. Vinddatum 3 november 2015, op [http://www.de12landschappen.nl/Uploaded_files/Zelf/Jaarverslag%202012\(1\).pdf](http://www.de12landschappen.nl/Uploaded_files/Zelf/Jaarverslag%202012(1).pdf).

De 12Landschappen (2014). *Jaarstukken 2013*. Vinddatum 3 november 2015, op [http://www.de12landschappen.nl/Uploaded_files/Zelf/LAN%20103%20Jaarverslag%202013_30mb\(2\).pdf](http://www.de12landschappen.nl/Uploaded_files/Zelf/LAN%20103%20Jaarverslag%202013_30mb(2).pdf).

De 12Landschappen (2015). *Jaarstukken 2014*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.de12landschappen.nl/Uploaded_files/Zelf/Jaarverslag%202014.pdf.

Gemeente Alphen aan den Rijn (2014). *Coalitieakkoord 2014-2018: Daadkracht dichtbij*. Gemeente Alphen aan den Rijn: Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn (2015). *Doe-participatie in de gemeente Alphen aan den Rijn*. Gemeente: Alphen aan den Rijn.

Gemeente Apeldoorn (2014). *Bestuursakkoord 2014-2018: Door!* Vinddatum 31 oktober 2015, op <https://www.cda.nl/gelderland/apeldoorn/actueel/toon/coalitieakkoord-door/>.

Gemeente Groningen (2014). *Coalitieakkoord 2014-2018; Voor de verandering*. Gemeente Groningen: Groningen.

Gemeente Heumen (2014). *Coalitieakkoord 2014-2018: Sterk vanuit de kern*. Gemeente Heumen: Heumen.

Gemeente Nijmegen (2014). *Coalitieakkoord 2014-2018. Samen voor Nijmegen: Sociaal, duurzaam en ondernemend*. Gemeente Nijmegen: Nijmegen.

Gemeente Wijchen (2014). *Coalitieakkoord 2014-2018: Anders denken, samen doen*. Gemeente Wijchen: Wijchen.

Gemeente Leeuwarden (2015). *Eetbare en groene initiatieven*. Gemeente: Leeuwarden.

GreenWish (2011). *Financieel jaarverslag 2010*. Vinddatum 3 november 2015, op <http://www.greenwish.nl/wp-content/uploads/gewaarmerkte-jaarrekening-2010.pdf>.

GreenWish (2012). *Financieel jaarverslag 2011*. Vinddatum 3 november 2015, op <http://www.greenwish.nl/wp-content/uploads/Jaarrekening-2011-GreenWish.pdf>.

GreenWish (2013). *Financieel jaarverslag 2012*. Vinddatum 3 november 2015, op <http://www.greenwish.nl/wp-content/uploads/Jaarrekening-2012.pdf>.

GreenWish (2014). *Financieel jaarverslag 2013*. Vinddatum 3 november 2015, op <http://www.greenwish.nl/wp-content/uploads/Jaarrekening-2013-GreenWish.pdf>.

GreenWish (2015). *Financieel jaarverslag 2014*. Vinddatum 3 november 2015, op <http://www.greenwish.nl/wp-content/uploads/jaarrekening-2014.pdf>.

Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg (2011). *Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen. Jaarverslag 2010*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.ikl-limburg.nl/images/stories/jaarverslag_2010.pdf.

Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg (2012). *Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen. Jaarverslag 2011*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.ikl-limburg.nl/images/stories/jaarv_IKL_2011.pdf.

Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg (2013). *Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen. Jaarverslag 2012*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.ikl-limburg.nl/images/stories/jaarv_IKL_12_SLR_lichte_versie.pdf.

Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg (2014). *Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen. Jaarverslag 2013*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.ikl-limburg.nl/images/stories/Jaarverslag_2013.pdf.

Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg (2015). *Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen. Jaarverslag 2013*. Vinddatum 3 november 2015, op http://www.ikl-limburg.nl/images/stories/Jaarverslag_stichting_IKL_2014.pdf.

Natuur en Milieu Overijssel (z.j.). *Samen maken wij het landschap*. Vinddatum 16 oktober 2015, op http://www.natuurenmilieuoverijssel.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2015/03/Krant-NMO_Samenmakenwehetlandschap-2.pdf.

Landschap Overijssel (2012). *Jaarverslag 2011*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.landschapoverijssel.nl/downloads/Jaarverslag%202011%20def.pdf>.

Landschap Overijssel (2013). *Jaarverslag 2012*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.landschapoverijssel.nl/downloads/jaarverslag%202012%20compact%20pdf.pdf>.

Landschap Overijssel (2014). *Jaarverslag 2013*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.landschapoverijssel.nl/downloads/jaarverslag2013.pdf>.

Landschap Overijssel (2015). *Jaarverslag 2014*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.landschapoverijssel.nl/downloads/Jaarverslag%202014%20def.pdf>.

Milieufederatie Noord-Holland (2010). *Jaarverslag 2010*. Vinddatum 12 november 2015, op <http://www.mnh.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2013/12/Milieufederatie-Noord-Holland-Jaarverslag-2010-Jaarplan-2011.pdf>.

Milieufederatie Noord-Holland (2011). *Jaarverslag 2011*. Vinddatum 12 november 2015, op <http://www.mnh.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2013/12/Jaarverslag-2011-en-Jaarplan-2012.pdf>.

Milieufederatie Noord-Holland (2012). *Jaarverslag 2012*. Vinddatum 13 november 2015, op <http://www.mnh.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2013/12/MNH-Jaarverslag-2012-en-Jaarplan-2013.pdf>.

Milieufederatie Noord-Holland (2013). *Jaarverslag 2013*. Vinddatum 13 november 2015, op <http://www.mnh.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2013/12/Milieufederatie-NH-Jaarverslag-2013-en-Jaarplan-2014.pdf>.

Milieufederatie Noord-Holland (2014). *Jaarverslag 2014*. Vinddatum 13 november 2015, op <http://www.mnh.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2013/12/MNH-Jaarverslag-2014-en-Jaarplan-2015.pdf>.

Natuur en milieufederatie Utrecht (2013). *Jaarverslag 2012*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.nmu.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2015/03/Jaarverslag-en-jaarrekening-NMU-2012.pdf>.

Natuur en milieufederatie Utrecht (2014). *Jaarverslag 2013*. Vinddatum 31 oktober 2015, op <http://www.nmu.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2013/08/nmu-jaarrekening-2013.pdf>.

Natuur en milieufederatie Utrecht (2015). *Jaarverslag 2014*. Vinddatum 31 oktober 2015, op http://www.nmu.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2015/08/jaarrek-nmu-2014-incl-acc.verkl_.pdf.

Salverda, I. & Pleijte, M. *Provincies en groene burgerinitiatieven. Sturingsfilosofie, rollen en instrumenten van provincies bij het samenspel met groene burgerinitiatieven*. Alterra: Wageningen.

Stichting Landschapsbeheer Gelderland (2013). *Jaarverslag SLG 2012*. Vinddatum 9 oktober 2015, op http://landschapsbeheergelderland.nl/wp-content/uploads/Bestuursverslag_2012_Stichting_Landschapsbeheer_Gelderland.pdf.

Stichting Streekhuis het Groene Woud (2013). *Jaarverslag 2012*. Vinddatum 15 november 2015, op <http://www.hetgroenewoud.com/het-groene-woud/jaarverslagen>.

Stichting Streekhuis het Groene Woud (2014). *Jaarverslag 2013*. Vinddatum 15 november 2015, op <http://www.hetgroenewoud.com/het-groene-woud/jaarverslagen>.

Stichting Streekhuis het Groene Woud (2015). *Jaarverslag 2014*. Vinddatum 15 november 2015, op <http://www.hetgroenewoud.com/het-groene-woud/jaarverslagen>.

Vereniging natuur- en milieueducatie (2012). *Jaarverslag 2011*. Vinddatum 15 november 2015, op

https://www.ivn.nl/sites/default/files/intranet_basispagina/attachments/IVN%20jaarverslag%202011.pdf.

Vereniging natuur- en milieueducatie (2013). *Jaarverslag 2012*. Vinddatum 15 november 2015, op http://www.kochxbosstudio.nl/ivn/pdf_files/IVN%20Jaarverslag%202012_website.pdf.

Vereniging natuur- en milieueducatie (2014). *Jaarverslag 2013*. Vinddatum 15 november 2015, op https://www.ivn.nl/sites/ivn/files/intranet_basispagina/attachments/IVN%20Jaarverslag%202013_bladerbaar_0.pdf.

Vereniging natuur- en milieueducatie (2015). *Jaarverslag 2014*. Vinddatum 15 november, op <https://www.ivn.nl/sites/ivn/files/nieuwsberichten/attachments/Jaarrekening%202014%20oversie%20definitief.pdf>.

Vereniging natuur- en milieueducatie (2014). *Hoe groen goed doet*. Vinddatum 15 oktober 2015, op http://issuu.com/groendichterbij/docs/groen_dichterbij_-_hoe_groen_goed_d/1.

Bijlage 1: Instructies Q-methode

- U heeft 25 kaartjes ter beschikking waarop diverse stellingen geformuleerd staan. Lees deze stellingen aandachtig en maak drie stapels; (1). helemaal mee oneens, (2). neutraal en (3). helemaal mee eens.
- Kies één stelling uit waar u het meeste mee eens bent. Plaats deze stelling onder het kopje '+3'. Kies hierna één stelling uit waar u het minste mee eens bent. Plaats deze stelling onder kopje '-3'.
- Daarna pakt u de stapeltjes met de stellingen 'helemaal mee eens' en 'helemaal mee oneens' en breng alle kaartjes onder in de tabel
- Herhaal deze procedure tot alle kaartjes met de stellingen 'helemaal mee eens' en 'helemaal mee oneens' in de tabel zijn geplaatst.
- Neem de stapel met de stellingen 'neutraal' en plaats deze op de nog resterende vakjes in de tabel. Herhaal dit tot alle kaartjes verdeeld zijn over de tabel.

Tabel 2: De Q-sorttabel

[illegible]

Bijlage 2: Individuele Q-sorts

Respondent A:

-3	-2	-1	0	1	2	3
12	1	10	2	4	3	15
23	13	14	5	8	6	17
	19	20	7	11	22	
		24	9	18		
			16			
			21			
			25			

Respondent B:

-3	-2	-1	0	1	2	3
14	8	6	2	3	1	5
23	10	7	4	9	13	22
	19	15	11	16	18	
		25	12	20		
			17			
			21			
			24			

Respondent C:

-3	-2	-1	0	1	2	3
17	4	3	5	2	1	21
25	9	6	11	8	13	24
	23	7	12	10	20	
		19	14	16		
			15			
			18			
			22			

Respondent D:

-3	-2	-1	0	1	2	3
14	10	7	1	18	3	4
17	12	11	2	21	8	6
	25	13	5	22	24	
		19	9	23		
			15			
			16			
			20			

Respondent E:

-3	-2	-1	0	1	2	3
4	8	12	3	7	1	2
14	11	13	5	16	6	21
	19	15	9	18	25	
		20	10	23		
			17			
			22			
			24			

Respondent F:

-3	-2	-1	0	1	2	3
14	12	5	7	4	1	2
24	17	19	8	6	9	3
	25	21	10	15	18	
		23	11	22		
			13			
			16			
			20			

Respondent G:

-3	-2	-1	0	1	2	3
12	14	6	1	5	9	3
23	18	10	2	7	11	22
	20	16	4	8	15	
		17	13	24		
			19			
			21			
			25			

Respondent H:

-3	-2	-1	0	1	2	3
7	5	11	2	1	4	18
14	10	12	3	6	9	25
	15	16	8	19	23	
		17	13	24		
			20			
			21			
			22			

Respondent I:

-3	-2	-1	0	1	2	3
10	8	17	5	1	6	11
12	14	20	13	2	7	18
	15	23	16	3	9	
		24	19	4		
			21			
			22			
			25			

Respondent J:

-3	-2	-1	0	1	2	3
18	17	5	2	9	3	1
23	19	12	4	11	22	13
	21	14	6	16	24	
		15	7	25		
			8			
			10			
			20			

Respondent K:

-3	-2	-1	0	1	2	3
6	5	2	3	11	1	9
12	7	10	4	18	22	13
	21	17	8	20	23	
		19	14	24		
			15			
			16			
			25			

Respondent L:

-3	-2	-1	0	1	2	3
17	8	1	5	6	2	20
23	10	3	9	7	4	24
	15	22	11	13	16	
		25	12	21		
			14			
			18			
			19			

Respondent M:

-3	-2	-1	0	1	2	3
4	8	1	5	10	3	2
12	17	14	7	11	6	19
	24	23	13	15	9	
		25	18	16		
			20			
			21			
			22			

Respondent N:

-3	-2	-1	0	1	2	3
7	1	2	8	11	15	16
12	3	5	9	14	18	22
	4	6	13	21	19	
		10	17	24		
			20			
			23			
			25			

Respondent O:

-3	-2	-1	0	1	2	3
12	7	1	2	8	10	4
17	14	9	3	21	19	15
	16	18	5	24	20	
		23	6	25		
			11			
			13			
			22			

Respondent P:

-3	-2	-1	0	1	2	3
12	10	5	1	2	3	11
14	20	7	4	16	6	22
	24	17	8	18	9	
		23	13	25		
			15			
			19			
			21			

Respondent Q:

-3	-2	-1	0	1	2	3
7	1	5	4	2	14	21
12	13	8	6	3	18	24
	23	10	16	9	22	
		15	17	11		
			19			
			20			
			25			

Respondent R:

-3	-2	-1	0	1	2	3
23	5	6	8	1	11	9
24	12	7	13	2	22	21
	17	10	15	3	25	
		14	16	4		
			18			
			19			
			20			

Respondent S:

-3	-2	-1	0	1	2	3
7	9	5	1	21	4	6
8	10	17	2	23	14	18
	15	19	3	24	16	
		20	11	25		
			12			
			13			
			22			

Bijlage 3: Oorspronkelijke stellingen Q-studie

- **Stelling 1:** Het verschaffen van subsidies of andere financiële ondersteuning aan groene burgerinitiatieven zorgt ervoor dat de doelen van deze initiatieven gemakkelijker bereikt kunnen worden
- **Stelling 2:** Het verschaffen van materialen aan groene burgerinitiatieven zorgt voor een toenemende motivatie van initiatiefnemers om zich in te zetten voor de leefomgeving.
- **Stelling 3:** Het organiseren van een netwerkbijeenkomst waarbij meerdere groene burgerinitiatieven centraal staan, zal zorgen voor inspiratie voor leden van een burgerinitiatief.
- **Stelling 4:** Het aanbieden van cursussen aan leden van een groen burgerinitiatief (bijvoorbeeld snoeicursussen), zorgt ervoor dat het initiatief een grotere bijdrage zal leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 5:** Het bieden van een ‘incentive’ aan leden van een groen burgerinitiatief zorgt ervoor dat de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 6:** Het bieden van waardering aan leden van een groen burgerinitiatief, zorgt ervoor dat burgers zich meer gaan inzetten om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 7:** Door groene burgerinitiatieven publieke (media)aandacht te bieden, kan de relatie tussen de initiatiefnemers en de organisatie verbeteren.
- **Stelling 8:** Door te wijzen op het sociale aspect van groene burgerinitiatieven (“het is leuk en interessant om met anderen actief te zijn”), zullen initiatiefnemers meer gemotiveerd zijn om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 9:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met relevante organisaties en/of professionals, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 10:** Het wegnemen van de (eventuele) frictie tussen leden van een groen burgerinitiatief, zorgt ervoor dat initiatiefnemers gemakkelijker een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 11:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met andere groene burgerinitiatieven, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.

- **Stelling 12:** Het bieden van subsidies of andere financiële ondersteuning aan groene burgerinitiatieven leidt tot een betere relatie tussen de leden van het initiatief en de subsidieverlenende organisatie.
- **Stelling 13:** Door subsidies of andere financiële ondersteuning te bieden, kunnen initiatiefnemers gemakkelijker een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 14:** Door initiatiefnemers te attenderen op het belang van een representatieve samenstelling, zullen initiatiefnemers beter in staat zijn om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving (bijvoorbeeld; niet alleen autochtone mannen met een leeftijd van 50+)
- **Stelling 15:** Door te wijzen op het persoonlijke aspect van groene burgerinitiatieven (“het opdoen van nieuwe contacten of het leren van nieuwe vaardigheden”), zullen initiatiefnemers meer gemotiveerd zijn om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 16:** Door waardering uit te spreken richting de leden van een groen burgerinitiatief, kan de relatie tussen de initiatiefnemers en de organisatie verbeteren.
- **Stelling 17:** Het bieden van prijzen, speldjes en penningen zorgt voor een verbetering van de relatie tussen de initiatiefnemers en de prijsverlenende organisatie.
- **Stelling 18:** Door leden van een groen burgerinitiatief te attenderen op het belang van een diversiteit aan capaciteiten (de één heeft kennis van PR, de ander heeft kennis over de organisatie van activiteiten), kunnen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 19:** Door te wijzen op het inhoudelijke aspect van groene burgerinitiatieven (“het oplossen van maatschappelijke problemen en het doorvoeren van verbeteringen”), zullen initiatiefnemers meer gemotiveerd zijn om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 20:** Door het vertrouwen tussen leden van een groen burgerinitiatief te vergroten, kunnen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 21:** Het advies van organisaties aan leden van een groen burgerinitiatief zorgt ervoor dat de relatie tussen de initiatiefnemers en de adviserende organisatie zal verbeteren.
- **Stelling 22:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met andere groene burgerinitiatieven ontstaan diverse leereffecten voor de initiatiefnemers.

- **Stelling 23:** Uitleg aan groene initiatiefnemers over hoe (bestuurlijke) organisaties afwegingen maken, zorgt voor een ontwikkeling van de burgerschapscompetenties van initiatiefnemers.
- **Stelling 24:** Een groen burgerinitiatief die wordt ondersteund door een professional is beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 25:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met relevante organisaties en/of professionals, zal het vertrouwen van burgers in deze organisaties en/of professionals toenemen.

Bijlage 4: Definitieve stellingen Q-studie

De volgorde van onderstaande stellingen komt overeen met de volgorde zoals deze aan de deelnemers van de Q-studie is voorgelegd.

- **Stelling 1:** Het verschaffen van subsidies of andere financiële ondersteuning aan groene burgerinitiatieven zorgt ervoor dat de doelen van deze initiatieven gemakkelijker bereikt kunnen worden
- **Stelling 2:** Het verschaffen van materialen aan groene burgerinitiatieven zorgt voor een toenemende motivatie van initiatiefnemers om zich in te zetten voor de leefomgeving.
- **Stelling 3:** Het organiseren van een netwerkbijeenkomst waarbij meerdere groene burgerinitiatieven centraal staan, zal zorgen voor inspiratie voor leden van een burgerinitiatief.
- **Stelling 4:** Het aanbieden van cursussen aan leden van een groen burgerinitiatief (bijvoorbeeld snoeicursussen), zorgt ervoor dat het initiatief een grotere bijdrage zal leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 5:** Het bieden van een ‘incentive’ aan leden van een groen burgerinitiatief zorgt ervoor dat de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 6:** Het bieden van waardering aan leden van een groen burgerinitiatief, zorgt ervoor dat burgers zich meer gaan inzetten om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 7:** Door groene burgerinitiatieven te ondersteunen in het verkrijgen van (media)aandacht, zal de relatie tussen de initiatiefnemers en de organisatie verbeteren.
- **Stelling 8:** Indien organisaties rekening houden met de sociale motieven van initiatiefnemers (“het is leuk en interessant om met anderen actief te zijn”), zullen de doelen van het groene initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 9:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met relevante organisaties en/of professionals, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 10:** Door het ondersteunen van de trekker(s) van een groen burgerinitiatief (in het geval van frictie tussen leden van het initiatief), kan gemakkelijker een bijdrage worden geleverd aan de kwaliteit van de leefomgeving.

- **Stelling 11:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met andere groene burgerinitiatieven, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 12:** Het bieden van subsidies of andere financiële ondersteuning aan groene burgerinitiatieven leidt tot een betere relatie tussen de leden van het initiatief en de subsidieverlenende organisatie.
- **Stelling 13:** Door subsidies of andere financiële ondersteuning te bieden, kunnen initiatiefnemers gemakkelijker een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 14:** Groene burgerinitiatieven met een representatieve samenstelling (bijvoorbeeld; een mix van oud/jong, man/vrouw, autochtoon/ allochtoon) zijn beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 15:** Door aan te sluiten bij de persoonlijke motieven van initiatiefnemers (“het opdoen van nieuwe contacten of het leren van nieuwe vaardigheden”), zullen de doelen van het groene initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 16:** Door waardering uit te spreken richting de leden van een groen burgerinitiatief, kan de relatie tussen de initiatiefnemers en de organisatie verbeteren.
- **Stelling 17:** Het bieden van prijzen, speldjes en penningen zorgt voor een verbetering van de relatie tussen de initiatiefnemers en de prijsverlenende organisatie.
- **Stelling 18:** Groene burgerinitiatieven die beschikken over een diversiteit aan capaciteiten (de ene vrijwilliger heeft kennis van PR, terwijl de andere vrijwilliger kennis heeft van de organisatie van activiteiten), zijn beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving.
- **Stelling 19:** Indien organisaties aansluiten bij de inhoudelijke motivatie van groene initiatiefnemers (“het oplossen van maatschappelijke problemen en het doorvoeren van verbeteringen”), zal de relatie tussen de organisaties en de initiatiefnemers worden verbeterd.
- **Stelling 20:** Door het ondersteunen van de trekker(s) van een groen burgerinitiatief (ter vergroting van het vertrouwen tussen de leden van het initiatief), kunnen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 21:** Door het geven van inhoudelijk advies aan leden van een groen burgerinitiatief, zorgt ervoor dat het gemakkelijker wordt om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.

- **Stelling 22:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met andere groene burgerinitiatieven ontstaan diverse leereffecten voor de initiatiefnemers.
- **Stelling 23:** Door aan groene initiatiefnemers uit te leggen hoe (bestuurlijke) organisaties afwegingen maken, zullen de doelen van het initiatief eerder worden bereikt.
- **Stelling 24:** Een groen burgerinitiatief die wordt ondersteund door een professional is beter in staat om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de groene leefomgeving.
- **Stelling 25:** Door groene burgerinitiatieven in contact te brengen met relevante organisaties en/of professionals, kan gemakkelijker een bijdrage worden geleverd aan de kwaliteit van de leefomgeving.

Bijlage 5: Resultaten gestructureerde documentenanalyse

	Organisatie	Naam document	Score kapitaal				
			E	S	M	S	C
1	Brabantse Milieufederatie	Jaarverslag 2010	2	3	2	2	1
2	Brabantse Milieufederatie	Jaarverslag 2011	2	4	2	1	1
3	Brabantse Milieufederatie	Jaarverslag 2012	3	2	3	1	1
4	Brabantse Milieufederatie	Jaarverslag 2013	4	3	2	1	0
5	Brabantse Milieufederatie	Jaarverslag 2014	2	4	3	0	1
6	GreenWish	Financieel jaarverslag 2010	2	3	2	2	1
7	GreenWish	Financieel jaarverslag 2011	2	4	2	1	1
8	GreenWish	Financieel jaarverslag 2012	2	4	3	0	1
9	GreenWish	Financieel jaarverslag 2013	3	2	3	1	1
10	GreenWish	Financieel jaarverslag 2014	3	5	1	0	1
11	Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg	Stichting IKL Jaarverslag 2010.	2	4	2	1	1
12	Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg	Stichting IKL Jaarverslag 2011	4	3	2	1	0
13	Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg	Stichting IKL Jaarverslag 2012	3	3	2	1	1
14	Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg	Stichting IKL Jaarverslag 2013	2	3	2	2	1
15	Instandhouding Kleine Landschapselementen Limburg	Stichting IKL Jaarverslag 2014	2	4	3	0	1
16	Landschap Overijssel	Jaarverslag 2011	3	5	2	0	0
17	Landschap Overijssel	Jaarverslag 2012	2	3	2	2	1
18	Landschap Overijssel	Jaarverslag 2013	2	3	2	2	1
19	Landschap Overijssel	Jaarverslag 2014	5	2	1	1	1
20	Milieufederatie Noord-Holland	Jaarverslag 2010	4	3	2	1	0
21	Milieufederatie Noord-Holland	Jaarverslag 2011	2	4	2	1	1

22	Milieufederatie Noord-Holland	Jaarverslag 2012	5	1	2	0	2
23	Milieufederatie Noord-Holland	Jaarverslag 2013	2	4	3	0	1
24	Milieufederatie Noord-Holland	Jaarverslag 2014	3	5	1	0	1
25	Natuur- en milieufederatie Utrecht	Jaarverslag 2012	2	3	2	2	1
26	Natuur- en milieufederatie Utrecht	Jaarverslag 2013	2	4	2	1	1
27	Natuur- en milieufederatie Utrecht	Jaarverslag 2014	2	3	2	2	1
28	Gemeente Alphen aan den Rijn	Daadkracht dichtbij 2014-2018	3	2	3	1	1
29	Gemeente Alphen aan den Rijn	Doe-participatie in de gemeente Alphen aan den Rijn	2	4	3	0	1
30	Gemeente Apeldoorn	Bestuursakkoord 2014-2018: Door!	3	5	1	0	1
31	Gemeente Groningen	Coalitieakkoord 2014-2018. Voor de verandering.	2	3	2	2	1
32	Gemeente Heumen	Coalitieakkoord 2014-2018: Sterk vanuit de kern	2	3	2	2	1
33	Gemeente Nijmegen	Coalitieakkoord 2014-2018: Samen voor Nijmegen: Sociaal, duurzaam en ondernemend.	5	2	3	0	0
34	Gemeente Wijchen	Coalitieakkoord 2014-2018: Anders denken, samen doen	2	4	3	0	1
35	Gemeente Leeuwarden	Rapport eetbare en groene initiatieven	2	4	2	1	1
36	Natuur en Milieu Overijssel	Samen maken wij het landschap	2	3	2	2	1
37	Alterra	Provincies en groene burgerinitiatieven. Sturingsfilosofie, rollen en instrumenten van provincies bij het samenspel met groene burgerinitiatieven.	3	2	3	1	1
38	Stichting Landschapsbeheer Gelderland	Jaarverslag 2012	4	3	2	1	0
39	Stichting Streekhuis het Groene Woud	Jaarverslag 2012	2	3	2	2	1
40	Stichting Streekhuis het Groene Woud	Jaarverslag 2014	3	5	2	0	0

41	Stichting Streekhuis het Groene Woud	Jaarverslag 2015	2	3	2	2	1
42	Vereniging Natuur- en Milieueducatie	Hoe groen goed doet.	2	4	2	1	1
43	De 12Landschappen	Jaarstukken 2011	2	5	3	0	0
44	De 12Landschappen	Jaarstukken 2012	2	3	2	2	1
45	De 12Landschappen	Jaarstukken 2013	5	3	2	0	0
46	De 12 Landschappen	Jaarstukken 2014	4	3	2	1	0
47	Vereniging natuur- en milieueducatie	Jaarverslag 2011	3	4	2	1	0
48	Vereniging natuur- en milieueducatie	Jaarverslag 2012	2	4	2	1	1
49	Vereniging natuur- en milieueducatie	Jaarverslag 2013	3	2	3	1	1
50	Vereniging natuur- en milieueducatie	Jaarverslag 2014	2	3	2	2	1
Totaalscore (= 500 punten)			135	179	107	48	31